

Dnr 2011/29-5

STATSKONTORET

Analys av möjligheterna till utökad samverkan mellan FHS och KTH

STATSKONTORET

MISSIV

DATUM

2011-02-16

ERT DATUM

2011-01-28

DIARIENR

2011/29-5

ER BETECKNING

Fö2010/01/2011/10

Försvarsstrukturkommittén

Fö 2010:01

103 33 Stockholm

Analys av möjligheterna till utökad samverkan mellan FHS och KTH

Statskontoret har efter överenskommelse biträtt Försvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01) med en övergripande analys av möjligheterna till utökad samverkan mellan Försvarshögskolan (FHS) och Kungliga Tekniska Högskolan (KTH).

Statskontoret överlämnar härmed promemorian *Analys av möjligheterna till utökad samverkan mellan FHS och KTH*.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och utredare Jörgen Lindström, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Jörgen Lindström

Innehåll

	Sammanfattning	3
1	Inledning	5
1.1	Överenskommelse om uppdrag till Statskontoret	5
1.1.1	Precisering av uppdraget	6
1.2	Tillvägagångssätt	6
1.3	Läsanvisning	7
2	Försvarshögskolan	9
2.1	Bakgrund till bildandet av FHS	9
2.1.1	Skolreformatredningen 2003	9
2.1.2	Högskoleverkets granskning 2005	10
2.1.3	Officersutbildningsrapporten 2006	10
2.1.4	Regeringens proposition 2006/07:64	11
2.2	FHS nuvarande uppdrag och verksamhet	12
2.2.1	Uppdrag och uppgifter	12
2.2.2	Verksamhet	13
2.2.3	Några nyckeltal	15
2.2.4	FHS särdrag	15
2.2.5	Det aktuella läget vid FHS	16
3	Kungliga Tekniska Högskolan	17
3.1	Inledning	17
3.2	Skolorganisationen	18
3.2.1	Skolorganisationen utgår från utbildningen	19
3.2.2	Skolornas organisation och styrning	20
3.2.3	Relationen mellan KTH och skolorna	21
3.2.4	Skolorganisationen utvärderades år 2010	25
4	Analys och diskussion	27
4.1	Former för samverkan	27
4.1.1	Samverkan mellan lärosäten	27
4.1.2	Val av samverkansform	28
4.2	Är ett inordnande av FHS i KTH möjligt?	28
4.2.1	Några faktorer av betydelse	29
4.2.2	Lärosätenas uppfattning om möjligheterna till inordnande	30
4.2.3	Statskontorets bedömning	31
4.3	Möjliga konsekvenser av ett inordnande	33
4.3.1	Kostnader	33
4.3.2	FHS medel för ämnesutveckling	37
4.3.3	Försvarsmaktens och MSB:s inflytande	37
4.3.4	Frågan om studiemedelsfinansiering	38
4.3.5	Examensrätt på forskarnivå	38
4.4	Andra former för samverkan	39
4.4.1	Inledning	39
4.4.2	FHS mål och strategi	40
4.4.3	FHS samverkan med andra	41

5	Slutsatser	43
	Källor	45
Bilaga	Statskontorets uppdrag	49

Sammanfattning

Denna promemoria utgör den skriftliga avrapporteringen av ett uppdrag som Statskontoret efter överenskommelse genomfört åt Försvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01). Statskontoret har arbetat med uppdraget från början av januari till mitten av februari 2011.

Inom ramen för uppdraget har Statskontoret gjort en övergripande analys av *möjligheterna* till utökad samverkan mellan Försvarshögskolan (FHS) och Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), samt undersökt vilka konsekvenser detta skulle kunna medföra. Denna promemoria ger dock inte svar på om FHS *bör* påbörja en utökad samverkan med något lärosäte överhuvudtaget, eller om det i så fall är KTH som är det mest lämpliga alternativet för sådan samverkan.

Samverkan är ett brett begrepp som omfattar ett stort spektrum av möjliga lösningar. I syfte att konkretisera diskussionen och med hänsyn till den tillgängliga tiden har Statskontoret valt att något mer utförligt studera *en* form för samverkan, nämligen ett eventuellt inordnande av FHS i KTH:s organisation. Syftet med detta val är att öka förutsättningarna för en så omfattande analys som möjligt, och det utgör inte ett ställningstagande för att denna samverkansform skulle vara lämpligare än någon annan. I viss mån kommenteras också FHS möjligheter till samverkan med andra lärosäten än KTH.

Statskontoret bedömer att en utökad samverkan mellan FHS och KTH är möjlig, också i den mest långtgående formen inordning. Det finns vissa tekniska svårigheter, t.ex. avseende ett antal särregleringar som FHS idag har, men dessa bedöms vara hanterbara. Bland de konsekvenser av en inordning som identifieras märks t ex minskade kostnader för lärosätesadministration, stärkta möjligheter till examensrätt på forskarnivå för FHS, samt ett minskat formellt inflytande över FHS för Försvarsmakten och Myndigheten för Samhällskydd och beredskap.

Att samverkan i form av ett inordnade bedöms vara möjlig betyder dock inte att detta är den mest lämpliga vägen att realisera en utökad samverkan. Vissa invändningar av mer principiell karaktär skulle kunna resas mot ett inordnande, t ex den skillnad som råder mellan de två lärosätena avseende ämnesportfölj och i deras respektive profiler avseende forskning och utbildning. FHS står vidare enligt egen uppgift inför ett fortsatt rationaliseringsarbete och bedömer själva att det återstår mycket arbete med den så kallade akademiseringen av officersutbildningen. Dessa faktorer kan påverka lämpligheten av en inordning. Statskontoret har dock inte närmare studerat lämpligheten och har därför ingen uppfattning i denna fråga.

Vad gäller andra former för samverkan så uppfattar Statskontoret att FHS primärt föredrar att söka denna för enskilda ämnen eller projekt och i den

form och grad som vid varje tidpunkt bäst passar det aktuella syftet. I takt med att man själva lyckas definiera och etablera sina tillämpade vetenskapliga ämnen kan, enligt FHS, samverkan med andra utökas och fördjupas. FHS säger sig också gärna söka samverkan inom stödverksamheten i vid mening. KTH kan här, enligt FHS, vara en naturlig partner framför allt beroende på den geografiska närheten. Statskontoret har inte heller avseende dessa former för samverkan bedömt lämpligheten, men ser inga skäl att ifrågasätta möjligheten. Vilken väg som slutligen väljs måste ytterst vara beroende av ett uttalat syfte med en utökad samverkan. Vidare bör också processen för att realisera olika former av samverkan, liksom de risker som ligger i respektive process, vägas in i valet. Dessa frågor har Statskontoret inte behandlat i denna promemoria.

1 Inledning

Försvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01) har bland annat i uppdrag att föreslå hur det stöd Försvarets materielverk (FMV), Försvarshögskolan (FHS) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) lämnar till Försvarsmakten avseende forskning och utveckling, kan reduceras.

Förslagen ska utgå från Försvarsmaktens behov av stöd för att utföra sina uppgifter. Av förslagen ska det framgå vilka verksamheter som bör bedrivas med oförändrad eller mindre omfattning, avvecklas, bedrivs av annan myndighet, bedrivs av annan huvudman, eller bedrivs på annat sätt, för att uppnå ökad effektivitet. Kommittén ska även beakta den verksamhet som utförs av bland annat FOI och FHS till stöd för andra kunder samt föreslå hur detta stöd ska kunna lämnas i framtiden, inom eller utanför den framtida stödstrukturen. Kommittén ska redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 april 2011.

1.1 Överenskommelse om uppdrag till Statskontoret

I januari 2011 kom Försvarsstrukturkommittén och Statskontoret överens om att Statskontoret ska biträda kommittén med en övergripande analys och konsekvensbedömning av möjligheterna till utökad samverkan mellan FHS och Kungliga tekniska högskolan (KTH).

Överenskommelsen återges i sin helhet i bilaga 1. Där framgår att Statskontorets uppdrag ska avgränsas enligt följande:

- Statskontoret ska beskriva hur utökad samverkan med KTH är möjlig, inte om det är det mest lämpliga alternativet.
- Statskontorets analys ska huvudsakligen vara av övergripande och principiell karaktär.
- Statskontoret ska inhämta FHS och KTH:s preliminära inställning till utökad samverkan och vilka alternativa möjligheter FHS önskar beskriva.
- Statskontoret ska endast lämna översiktligt förslag och, om möjligt, beräkningar. Möjliga konsekvenser ska också beskrivas översiktligt.
- Samverkansmöjligheter med andra lärosäten kan belysas, men i så fall mycket principiellt.

Som framgår av överenskommelsen avser uppdraget att översiktligt undersöka *möjligheterna* till utökad samverkan mellan FHS och KTH. Det innebär att föreliggande promemoria varken ger svar på om FHS bör påbörja en

utökad samverkan med något lärosäte överhuvudtaget, eller om det i så fall är KTH som är det mest lämpliga alternativet för sådan samverkan.

En viktig anledning till att uppdraget är så avgränsat och av övergripande karaktär är att utredningstiden har varit mycket begränsad. Statskontoret började arbeta med uppdraget i januari 2011 och i enlighet med träffad överenskommelse redovisades de preliminära slutsatserna för kommittén den 4 februari 2011. Föreliggande promemoria utgör den skriftliga och slutliga avrapporteringen av uppdraget.

1.1.1 Precisering av uppdraget

I överenskommelsen mellan Statskontoret och Försvarsstrukturkommittén framgår att uppdraget avser ”en utökad samverkan mellan FHS och KTH”. Denna formulering omfattar ett stort spektrum av möjliga lösningar. I syfte att konkretisera diskussionen och med hänsyn till den tillgängliga utredningstiden har Statskontoret valt att fokusera arbetet på den mest långtgående formen för samverkan, nämligen ett eventuellt inordnande av FHS i KTH:s organisation. Genom att fokusera på det mest långtgående alternativet, ökar förutsättningarna för att analysen av möjligheterna och svårigheterna till samverkan blir så omfattande som möjligt. Såväl negativa som positiva konsekvenser borde också bli störst i den mest långtgående formen för samverkan. Flera av dessa faktorer och potentiella konsekvenser kan tänkas ha betydelse också vid andra samverkansformer.

Det ska särskilt noteras att valet av inordning som den samverkansform som diskuteras mest utförligt inte utgör ett ställningstagande för att denna form skulle vara lämpligare än någon annan. Även andra, mindre långtgående former för samverkan behandlas i viss utsträckning.

Av uppdraget framgår slutligen att FHS möjligheter till samverkan med andra lärosäten än KTH kan belysas. Detta görs i viss, men begränsad, utsträckning.

1.2 Tillvägagångssätt

Arbetet har utgått från såväl skriftligt material som intervjuer. Det skriftliga underlaget består av bland annat utredningar och propositioner som föregick beslutet om att år 2008 inrätta FHS som en högskola under Utbildningsdepartementet, eftersom dessa innehåller olika organisationslösningar för FHS/officersutbildningen. I analysen har vi också använt internt material från respektive lärosäte. Materialet har använts till att kartlägga KTH:s organisation med så kallade skolor, samt till att identifiera särdrag hos FHS som kan utgöra hinder för ett inordnande, eller på annat sätt påverka möjligheterna till utökad samverkan.

Vi har också genomfört ett antal intervjuer med representanter för FHS och KTH. Kontakter har även tagits med företrädare för Försvarsmakten och Utbildningsdepartementet.¹

Uppdraget har genomförts av Jörgen Lindström (projektledare). Promemorians beskrivningar av FHS och KTH:s verksamhet och organisation har faktagranskats av representanter för respektive lärosäte.

1.3 Läsanvisning

Den fortsatta texten består till att börja med av ett kapitel om FHS och ett om KTH. Dessa kapitel fokuserar på aspekter som är betydelsefulla för frågan om möjligheterna att inordna FHS i KTH.

I kapitel 4 diskuteras först olika samverkansformer och vad som kan styra valet av form. Därefter behandlas frågan om ett inordnande av FHS i KTH alls är en möjlighet och vilka konsekvenser ett sådant eventuellt inordnande skulle kunna få. Kapitlet avslutas med en diskussion om andra möjliga former för samverkan mellan FHS och KTH.

Promemorian avslutas i kapitel 5 genom att Statskontoret redovisar sina bedömningar och slutsatser.

¹ En fullständig lista över genomförda intervjuer återfinns i källförteckningen.

STATSKONTORET

PM

2011-02-16

8

Dnr 2011/29-5

2 Försvarshögskolan

I detta kapitel redovisas delar av de utredningar som föregick inrättandet av Försvarshögskolan (FHS) som en högskola under Utbildningsdepartementet. Fokus i redovisningen ligger på de organisatoriska lösningar som diskuterats. Därefter beskriver vi FHS nuvarande uppdrag och verksamhet med fokus på de aspekter som har betydelse för Statskontorets uppdrag.

2.1 Bakgrund till bildandet av FHS

Inrättandet av Försvarshögskolan som en självständig högskola under Utbildningsdepartementet år 2008 föregicks av flera års diskussion kring, och arbete med, akademisering av officersutbildningen.² Under denna period gjordes flera utredningar och studier som i olika grad har behandlat aspekter som också är av betydelse för den frågeställning som behandlas i denna promemoria.³ I detta avsnitt diskuteras några av dessa tidigare arbeten.

2.1.1 Skolreformutredningen 2003

I maj 2003 redovisade Skolreformutredningen sitt betänkande Ett reformerat skolsystem för Försvarsmakten (SOU 2003:43). I detta betänkande framhölls akademisering – med uppbyggnad av vetenskaplig bas för utbildningen, grundad på egen forskning inom krigsvetenskap och med internationella kontakter – som en viktig förutsättning för ett flexibelt och självförnyande utbildningssystem. För att åstadkomma en förstärkt vetenskaplig grund menade utredningen att FHS forskning och utbildning borde erhålla akademisk status och att examensrätt uppnås för ämnet krigsvetenskap. Utredningen presenterade två alternativa möjligheter utan inbördes rangordning till hur FHS borde organiseras. Det första alternativet avsåg att FHS skulle vara en sektorshögskola med anslagsfinansierad utbildning som skulle sortera under Försvarsdepartementet och lyda under högskolelagen (1992:1434). Det andra alternativet var att FHS skulle bli en del av en civil högskola med uppdragsfinansiering. I detta alternativ skulle huvudmannaskapet för FHS flyttas över till Utbildningsdepartementet och utbildningen för Försvarsmakten skötas antingen som uppdragsutbildning given av civil högskola⁴ eller genom att FHS gjordes till en ”inrättning för särskilda uppgifter” inom den civila högskolan som fick huvudmannaskapet.

Betänkandet remissbehandlades och bland remissvaren kan noteras att KTH ansåg att förutsättningarna talade för att FHS borde utformas som en del av ett civilt universitet. FHS däremot avstyrkte båda de av utredningen fram-

² Innan år 2008 var FHS en högskola under Försvarsdepartementet, utan egen examensrätt.

³ En översikt för perioden 1994-2005 återfinns i Högskoleverket (2005), s 11–12.

⁴ Detta förutsatte undantag från förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.

förda organisationsformerna och förordade i stället en lösning med FHS som sektorshögskola under Försvarsdepartementet med en blandad finansiering (såväl anslag som uppdrag). FHS framförde vidare att det var mycket angeläget att man även fortsättningsvis skulle lyda under Försvarsdepartementet.⁵ Även Höskoleverket avstyrkte båda möjligheterna och förordade i stället en lösning där officersutbildningen delades i två delar; en första etapp där studenten läser akademiska kurser vid något lärosäte och en andra etapp i försvarets regi som kompletterar utbildningen med specifikt militära färdigheter.⁶

2.1.2 Höskoleverkets granskning 2005

På regeringens uppdrag genomförde Höskoleverket år 2005 en granskning av kvaliteten i officersutbildningen.⁷ I rapporten konstaterade Höskoleverket att den utbildning som bedrevs vid FHS var högskolemässig och höll hög kvalitet. Samtidigt menade Höskoleverket dock att de formella hindren för en akademisering av officersutbildningen var flera och krävde politiska beslut för att övervinnas. I denna diskussion behandlades särskilt båda de organisatoriska alternativ som skolreformutredningen angav, dock utan några särskilda ställningstaganden.

I ett gemensamt yttrande över Höskoleverkets rapport framhöll FHS och Försvarsmakten att deras tidigare ställningstagande för ett inrättande av FHS som en sektorshögskola under Försvarsdepartementet kvarstod.⁸

2.1.3 Officersutbildningsrapporten 2006

År 2006 fick konsulten Bo Riddarström i uppdrag av Försvarsdepartementet att studera högskoleutbildning för officerare och några till utbildningen anknutna frågeställningar. I rapporten som presenterades i november 2006 föreslogs att FHS skulle inrättas som en sektorshögskola under statligt huvudmannaskap (Försvarsdepartementet).⁹

Bland remissvaren fanns ett gemensamt yttrande från Försvarsmakten och FHS i vilket de instämde i bedömningen att en sektorshögskola under Försvarsdepartementet var den bästa lösningen.¹⁰ Höskoleverket, å andra sidan, avstyrkte förslaget att inrätta Försvarshögskolan som en sektorshögskola med argumentet att högskolesystemet bör vara enhetligt och att inrättandet av ännu en sektorshögskola (vid sidan av Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU) skulle öppna vägen för en uppluckring av högskolesektorn.¹¹

⁵ Försvarsdepartementet (2003)

⁶ Höskoleverket (2003)

⁷ Höskoleverket (2005)

⁸ Försvarsmakten och Försvarshögskolan (2006a)

⁹ Riddarström, B. (2006)

¹⁰ Försvarsmakten och Försvarshögskolan (2006b)

¹¹ Höskoleverket (2006)

2.1.4 Regeringens proposition 2006/07:64

Förslaget om att inrätta FHS som en högskola under Utbildningsdepartementet som regleras i högskolelagen, lades våren 2007 i regeringens proposition 2006/07:64 om Högskoleutbildning av officerare m.m. Det huvudsakliga skälet till att regeringen ansåg att FHS borde sortera under Utbildningsdepartementet som "vanlig" högskola istället för att vara en sektorshögskola under Försvarsdepartementet, var att det underlättade styrningen och bedömningen av framtida dimensionering och därmed resurstilldelning för den delen av högskoleutbildningen som inte är officersutbildning. De andra förslag som förts fram i de ovan redovisade utredningarna bedömdes i propositionen inte utgöra tillfredsställande organisatoriska lösningar. Regeringen nämnde särskilt att alternativet med en särskild inrättning vid ett annat lärosäte vore mindre lyckat eftersom en sådan lösning är anpassad för helt andra ändamål. Vidare nämnde regeringen att den grundläggande officersutbildningen inte kunde bedrivas som uppdragsutbildning vid ett befintligt lärosäte eftersom detta inte var förenligt med gällande regelverk.¹²

Trots att FHS inrättades som en högskola under högskolelagen och Utbildningsdepartementet – och inte som en sektorshögskola – så fick man vissa egna regleringar, precis som den enda befintliga sektorshögskolan SLU. Bland annat ändrades högskolelagen på tre punkter:

- Regeringen meddelar föreskrifter om vilka examina som får avläggas vid FHS
- Regeringen meddelar föreskrifter om sammansättningen av styrelse, fakultetsnämnd och eventuella särskilda organ för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid FHS
- Regeringen har att ta ställning till om beslutade tillstånd för FHS att utfärda examina ska dras in

Enligt propositionen behövde FHS dessutom fortsatt ha möjlighet att anställa officerare som lärare vid högskolan. Vidare skulle regeringen meddela bestämmelser om tillträde till grundläggande officersutbildning.

Innan propositionen presenterades inbjöds ett antal instanser att komma med synpunkter på förslaget. Bland dessa synpunkter märks att FHS ansåg att det inte var helt enkelt att överblicka konsekvenserna av att man lades under Utbildningsdepartementet, en lösning som man ansåg presenterats i ett sent skede. Det faktum att viss särreglering föreslogs såg dock FHS som en förutsättning för verksamhetens bedrivande.¹³ Också Försvarsmakten noterade

¹² Observera alltså att propositionen tydligt skiljer på grundläggande officersutbildning (som den huvudsakligen handlar om) och högre officersutbildning. Den senare bedrivs vid FHS som uppdragsutbildning under förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor och präglas inte av några särregleringar.

¹³ Försvarshögskolan (2007)

att de inte fullt ut kunde värdera konsekvenserna av att FHS inte blev en sektorshögskola.¹⁴ KTH avstyrkte förslaget att inordna officersutbildningen under högskolelag och högskoleförordning, om förutsättningen var att regeringen samtidigt skulle medge undantag från grundläggande delar i dessa, avseende framför allt tillträde till utbildningen och läraranställningar. KTH vidhöll i stället sin tidigare uppfattning att FHS borde utformas som en del av ett civilt universitet.¹⁵

2.2 FHS nuvarande uppdrag och verksamhet¹⁶

2.2.1 Uppdrag och uppgifter

FHS lyder under högskolelagen samt under såväl en egen förordning (2007:1164) som under ett antal särskilt angivna bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100). Av förordningen för FHS framgår bland annat följande:

- FHS ska ha en forsknings- och utbildningsnämnd som ansvarar för forskning och utbildning på grundnivå och på avancerad nivå. I nämnden kan lärare som samtidigt är officerare ingå.
- Både Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska vara representerade i såväl styrelsen som i forsknings- och utbildningsnämnden.
- FHS har rätt att anställa officerare som lärare.
- Det finns särskilda krav på grundläggande behörighet för att bli antagen till utbildning som leder till officersexamen. Utöver de regler som anges i högskoleförordningen krävs också
 1. Svenskt medborgarskap
 2. Fullgjord militär grundutbildning
 3. Genomgången säkerhetsprövning

Utöver högskolelagen och de förordningar som nämns ovan, anges Försvarshögskolans uppdrag och uppgifter också i regleringsbrevet för Försvarshögskolan samt i regleringsbrevet som avser anslag 1:7 Officersutbildning m.m. Av dessa regleringsbrev för år 2011 framgår bland annat följande:

- FHS ska anordna utbildning som leder till officersexamen, och under år 2011 ska minst 90 helårsstudenter ha påbörjat grundutbildning på Officersprogrammet.

¹⁴ Försvarsmakten (2007)

¹⁵ Kungliga Tekniska Högskolan (2007)

¹⁶ Vissa delar i detta avsnitt är direkt hämtade från Statskontoret (2010).

- FHS ska på uppdrag av Försvarsmakten utbilda personal för att därigenom bidra till att det militära försvarets kompetensbehov inom ramen för FHS kompetensområden tillgodoses.
- Försvarshögskolan ska för regeringens behov genomföra verksamhet inom kompetensområdena säkerhetspolitisk forskning, forskning och strategisk analys, forskning inom det folkrättsliga området, statsvetenskaplig forskning med inriktning mot krishantering och internationell samverkan, forskning med inriktning mot fredsfrämjande verksamhet samt forskning om försvarspolitik.

2.2.2 Verksamhet

FHS bedriver såväl utbildning som forskning. FHS bedriver också forskarutbildning, om än i ganska begränsad omfattning. FHS saknar egen rätt att examinera på forskarnivå och samarbetar därför härvidlag med andra lärosäten.

Forskning och forskarutbildning

FHS bedriver forskning inom åtta olika områden:

- Historia med inriktning mot militärhistoria
- Juridik med inriktning mot folkrätt
- Krigsvetenskap
- Ledarskap under påfrestande förhållanden
- Ledningsvetenskap
- Militärteknik
- Statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan
- Statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik och strategi

Den forskning som bedrivs är huvudsakligen anslags- och uppdragsfinansierad. En mycket stor del av anslagsmedlen kommer från anslaget 1.7 Officersutbildning m.m. inom utgiftsområde 6 (övriga medel kommer från anslag inom utgiftsområde 16). Dessa medel är bland annat avsedda för sådant som ämnesutveckling, vetenskaplig grund och ämnesansvar inom officersutbildningens ämnen, samt forskarutbildning. FHS skriver i årsredovisningen för år 2009 att dessa medel ger goda förutsättningar för att tillhandahålla en basplatta för forskningen inom berörda ämnen och för att bygga upp vad man kallar professionsforskningen. En särskild pott inom anslaget 1.7 ska också användas för forskning och analysstöd för regeringens behov.

Vad gäller den uppdragsfinansierade, tillämpade forskningen är Försvarsmakten största kund. De ämnen som är aktuella är huvudsakligen ledarskap

och ledningsvetenskap, men även krigsvetenskap och modellering/simulering. Det kan noteras att volymen (dock inte projektinnehållet) på Försvarsmaktens beställningar till FHS till en del har styrts av utbildningens behov av forskningsanknytning.¹⁷ En annan viktig kund för FHS är MSB som finansierar och beställer forskning inom det övergripande området samhällets krisberedskap.

Försvarshögskolan och Försvarsmakten har också ett doktorandprogram inom vilket deltagande doktorander examineras vid olika universitet, beroende på ämnesval. Detta program finansieras via anslaget 1:7 och omfattar ett tiotal doktorander (elva stycken år 2009). FHS har också ca tio individer till som arbetar mot en doktorsavhandling men som finansieras via den vanliga verksamheten. Detta innebär andra villkor, t ex att de får arbeta mer med saker som inte nödvändigtvis är användbara i avhandlingen och därför får en annan, längre tidplan.

Utbildning

FHS bedriver såväl anslagsfinansierad högskoleutbildning som uppdragsutbildning.¹⁸ Inom högskoleutbildningen kan studenterna läsa in kandidatexamen i statsvetenskap, samt i FHS samtliga åtta ämnen utom folkrätt. FHS har också rätt att utfärda magisterexamen i statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan, i statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik, samt i krigsvetenskap.¹⁹ Till högskoleutbildningen räknas också Officersprogrammet, en treårig högskoleutbildning på grundnivå som leder fram till Officersexamen. Fyra av programmets sex terminer ges av FHS medan två terminer (termin 4 och 5) är verksamhetsförlagda, det vill säga bedrivs av Försvarsmakten.

Den uppdragsutbildning som FHS erbjuder ges inom tre olika områden; militär vidareutbildning, krishantering och ledarskap. Den militära vidareutbildningen ges på uppdrag av Försvarsmakten och omfattar ett antal kurser av mycket olika längd. Den mest omfattande kursen är Högre stabs-officersutbildning; en tvåårig akademisk utbildning på avancerad nivå som kan leda till en magisterexamen. Bland övriga utbildningar kan t ex nämnas en Militärteknisk påbyggnadsutbildning omfattande ett drygt år, en ettårig utbildning i *Concept Development and Experimentation* (CD&E) samt flera olika, kortare kurser inom området Krigsvetenskap.

De uppdragsutbildningar som erbjuds inom krishanteringsområdet genomförs av Institutet för högre totalförsvarsutbildning och ges ofta på uppdrag av Försvarsmakten och MSB gemensamt. Här kan nämnas t.ex. den så kallade Solbackakursen, samt Högre kurs i samhällets Krisberedskap.

¹⁷ Möte Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU, 2010-11-30

¹⁸ Denna information, liksom den följande genomgången av vad som innefattas i respektive grupp är, om inte annat anges, hämtad ur Försvarshögskolans utbildningskatalog för 2010–2011.

¹⁹ FHS. Bildmaterial överlämnat till Statskontoret vid möte 2010-11-29.

Slutligen erbjuder FHS också flera relativt korta uppdragsutbildningar (1–5 dagar) inom ledarskapsområdet.

2.2.3 Några nyckeltal

I tabell 1 nedan anges några nyckeltal avseende FHS verksamhet. Urvalet är primärt gjort för att underlätta en senare diskussion om eventuell inordning av FHS i KTH:s organisation.

Tabell 1: Några nyckeltal avseende FHS år 2009. Antalet doktorander avser årsarbeten för individer med doktorandanställning. Antal anställda avser årsarbetskrafter. Med TA-personal avses teknisk och administrativ personal. Grundutbildning samt Forskning och forskarutbildning avser verksamhet finansierad med anslag och bidrag. Uppdragsverksamhet avser såväl uppdragsforskning som uppdragsutbildning.

FHS 2009

Antal studenter	635
Antal doktorander	11
Antal anställda	349
Varav lärare	231
Varav TA-personal	118
Andel TA-personal	34 %
Intäkter (tkr)	519 087
Andel grundutb.	33 %
Andel forskning/forskarutb.	18 %
Andel uppdragsverksamhet	49 %

Källa: Försvarshögskolan (2010a).

2.2.4 FHS särdrag

FHS har några särdrag jämfört med en ”vanlig” högskola (jämför också diskussionen som ledde fram till inrättandet av FHS under Utbildningsdepartementet enligt ovan). Ett sådant särdrag är att man har en egen förordning. Ett annat är att FHS är starkt beroende av Försvarsmakten. Förutom att Försvarsmakten enligt FHS instruktion ska vara representerade i FHS styrande organ så svarar Försvarsmakten för en mycket stor andel av FHS uppdragsintäkter (84 % av uppdragsutbildningen och 79 % av uppdragsforskningen år 2009).²⁰ Till detta kan läggas att den övervägande delen av FHS anslagsmedel kommer från anslaget 1.7 Officersutbildning m.m. inom utgiftsområde 6. Slutligen finns vid FHS ett stort antal lärarbefatt-

²⁰ Bildmaterial överlämnat vid möte 2010-11-29.

ningar som bemannas av officerare. För dessa är FHS beroende av Försvarsmaktens personalplanering, det vill säga av att Försvarsmakten avdelar personer till dessa befattningar.

Bland FHS särdrag kan även noteras att studenterna på officersprogrammet idag har olika former av ersättningar ("lön") från Försvarsmakten under utbildningen. De finansierar alltså inte sina studier via studiemedel.

2.2.5 Det aktuella läget vid FHS

FHS inrättades som en egen högskola under Utbildningsdepartementet och högskolelagen som ett led i den så kallade akademiseringen av officersutbildningen. Denna process är, enligt FHS, fortfarande långt ifrån avslutad. Det återstår dels en fortsatt diskussion om officersyrkets akademiska kärna, dels ett omfattande arbete med att definiera och positionera såväl ämnen som högskolan i förhållande till det övriga akademiska landskapet. Man betonar här särskilt officersutbildningens professionskaraktär och att det, enligt FHS, finns ett behov av att utveckla tillämpade vetenskapliga ämnen. I den här professionsinriktade högre akademiska offentligheten som enligt FHS behöver utvecklas, inkluderar man till viss del också civil kris- och konflikthantering.²¹

Vidare har förutsättningarna för FHS verksamhet hela tiden förändrats, t ex i form av besparingskrav och minskade volymer i officersutbildningen. Det pågår enligt FHS ett omfattande rationaliseringsarbete vid högskolan, med målet att man ska vara i balans år 2014. Parallellt med detta söks också nya möjligheter, t.ex. arbetar man mot målet att skapa ett civilt grundutbildningsprogram i statsvetenskap, liksom också för att få utökade examensrättigheter.²²

²¹ Möte 2011-02-02

²² Möte 2011-02-02. Se också Statskontoret (2010) för en något längre diskussion kring examensrättigheter.

3 Kungliga Tekniska Högskolan

Detta kapitel beskriver i huvudsak KTH:s så kallade skolororganisation. Inledningsvis presenterar vi dock en övergripande beskrivning av KTH:s verksamhet och organisation. De uppgifter som redovisas i kapitlet jämförs i flera fall med motsvarande uppgifter för FHS.

3.1 Inledning²³

Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) är Sveriges största tekniska universitet och svarar enligt egen uppgift för en tredjedel av Sveriges kapacitet av teknisk forskning. År 2009 hade universitetet ungefär 13 000 helårsstudenter, 1 500 aktiva forskarstuderande, 3 900 anställda (motsvarande 2 935 årsarbetskrafter) samt intäkter på 3 195 miljoner kronor. Intäkternas fördelning är ganska stabil över åren och normalt sett svarar utbildningsverksamheten för ca 35 procent och forskning/forskarutbildning för 65 procent av de totala intäkterna. Forskningen och forskarutbildningen är till ungefär 60 procent finansierad med bidrag. Som synes har KTH alltså en helt annan profil än FHS i dessa delar.

Förutom i naturvetenskap och teknikens alla grenar har KTH också utbildning och forskning i andra områden, exempelvis arkitektur, industriell ekonomi och samhällsplanering. Av det totala antalet helårsstudenter hänför sig 89 procent till utbildningsområdena teknik och naturvetenskap.²⁴ KTH har dock också helårsstudenter inom utbildningsområdena Design, Humaniora, Juridik och Samhällsvetenskap.

KTH:s verksamhet är organiserad i skolor, direkt underställda rektor som är den som leder KTH:s verksamhet under universitetsstyrelsen. Skolororganisationen behandlas utförligare i ett särskilt avsnitt nedan. Vid sidan av skolorna finns fakultetsnämnden som har det övergripande akademiska ansvaret för KTH:s utbildning och forskning, inte minst avseende kvalitetsarbete i olika former.²⁵

Riksdagen beslutade i juni 2010 om den så kallade autonomipropositionen som ger lärosäten större frihet i hur man väljer att organisera sig internt.²⁶ Ett konkret uttryck för detta är att det i högskolelagen sedan den 1 januari 2011 inte längre finns något krav på att ett lärosäte ska ha en fakultetsnämnd. Som en följd av de nya förutsättningarna har KTH fattat beslut om en omarbetad arbetsordning som kommer att träda i kraft den 1 april 2011.²⁷

²³ Kungliga Tekniska Högskolan (2010a)

²⁴ Utbildningsområdena är en indelningsgrund för regeringens resurstilldelning till utbildning på grund- och avancerad nivå. Sammanlagt finns ett 20-tal sådana områden.

²⁵ Det kan noteras att KTH, till skillnad från många andra universitet, endast har en fakultetsnämnd.

²⁶ Proposition 2009/10:149

²⁷ Kungliga Tekniska Högskolan (2010b)

Dock behåller man sin fakultetsnämnd, om än under ett annat namn (fakultetsråd) och med något utvidgat ansvar. För FHS del reglerar deras instruktion att de ska ha en forsknings- och utbildningsnämnd.

3.2 Skolororganisationen

Av särskilt intresse för Statskontorets uppdrag är KTH:s så kallade skolororganisation. Denna organisation infördes den 1 januari 2005 och innebär i korthet att KTH:s verksamhet är organiserad i olika skolor, under vilka sedan institutioner, centrumbildningar och grundutbildningsprogram sorteras. Det finns idag tio sådana skolor. En av dessa, Skolan för teknikvetenskaplig kommunikation och lärande, har en speciell karaktär då den bland annat organiserar KTH:s bibliotek och svarar för utvecklingen av den pedagogiska verksamheten vid KTH. Denna skola lämnas därför utanför den fortsatta diskussionen. De övriga nio skolornas benämningar/verksamhetsområden samt storlek ur olika aspekter framgår av tabell 2 nedan.

Tabell 2: Några storleksuppgifter avseende KTH:s skolor. Antal doktorander avser det totala antalet individer registrerade som doktorander. Antal anställda avser heltidsekvivalenter.

KTH:s skolor (siffror avseende år 2009)

Skola	Antal helårsstudenter	Antal doktorander	Antal anställda	Intäkter (tkr)
Arkitektur och samhällsbyggnad	2570	264	404,2	464 057
Bioteknologi	225	78	150,9	188 431
Datavetenskap och kommunikation	1426	81	248,3	295 955
Elektro- och systemteknik	492	172	257,3	261 888
Industriell teknik och management	2713	276	356,2	435 659
Informations- och kommunikationsteknik	1964	157	266,0	402 030
Kemivetenskap	563	207	277,9	298 641
Teknikvetenskap	2466	201	464,2	510 347
Teknik och hälsa	867	35	111,9	131 165
Snitt	1476	163	282	332 019

Källa: Kungliga Tekniska Högskolan (2010d) samt underlag i e-post till Statskontoret 2011-01-10.

Som synes varierar skolorna relativt mycket i storlek vad gäller såväl intäkter som antalet studenter, doktorander och anställda. En jämförelse med FHS för år 2009 visar att antal studenter är lägre vid FHS (635) än snittet för KTH:s nuvarande skolor (1476) men ändå högre än vid några av dem. Antalet anställda vid FHS (349) är fler än medeltalet anställda vid KTH:s skolor (282), men ändå lägre än vid några av skolorna. När det gäller intäkter har FHS större sådana (519 miljoner) än någon av KTH:s skolor, men skillnaden är inte anmärkningsvärd jämfört med t ex skolan för teknikvetenskap eller skolan för arkitektur och samhällsbyggnad. När det gäller antalet doktorander är dock FHS avsevärt mindre än de skolor som finns vid KTH. Siffrorna är dock inte helt jämförbara, den siffra som angavs för FHS (11) avser individer med doktorandanställning medan siffrorna i tabellen ovan avser antalet registrerade doktorander vid respektive skola.

3.2.1 Skolorganisationen utgår från utbildningen

Skolorganisationen bildades utifrån uppfattningen att linjeorganisationen primärt ska följa grundutbildningens logik medan forskningen kan hitta sina former på andra sätt. Följaktligen har skolorna som regel en stark koppling till de utbildningsprogram som KTH erbjuder. Ansvar för de olika utbildningsprogrammen ligger alltid hos en specifik skola som också står för stora delar av innehållet i respektive program. Skolövergripande inslag förutsätts dock också ingå i utbildningen.

Ett par av skolorna bildades utifrån strategiska bedömningar av framtida forskningspotential, snarare än med befintlig utbildning i fokus.²⁸ Detta gäller inte minst skolan för bioteknologi, där forskningen också är den helt dominerande verksamheten. Skillnaden i inriktning mellan de olika skolorna framgår av tabell 3. I tabellen redovisas även andelen uppdragsverksamhet vid de olika skolorna.

²⁸ Kungliga Tekniska Högskolan (2010d), s. 1.

Tabell 3: Intäkternas fördelning vid de olika skolorna. Grundutbildning samt forskning och forskarutbildning avser verksamhet finansierad med anslag och bidrag. Den uppdragsverksamhet som anges i tabellen avser såväl uppdragsforskning som uppdragsutbildning (inklusive så kallad beställd utbildning, det vill säga sådan utbildning som ges med annat lärosäte som uppdragsgivare).

KTH:s skolor (siffror avseende år 2009)

Skola	Intäkter (tkr)	Andel grund- utbildning	Andel forskning, forskarutb	Andel uppdrags- verksamhet
Arkitektur och samhällsbyggnad	464 057	39 %	55 %	5 %
Bioteknologi	188 431	8 %	86 %	5 %
Datavetenskap och kommunikation	295 955	33 %	66 %	1 %
Elektro- och systemteknik	261 888	14 %	84 %	1 %
Industriell teknik och management	435 659	43 %	52 %	6 %
Informations- o kommunikationstek.	402 030	34 %	54 %	12 %
Kemivetenskap	298 641	15 %	80 %	5 %
Teknikvetenskap	510 347	27 %	67 %	5 %
Teknik och hälsa	131 165	53 %	45 %	2 %
Snitt	332 019	30 %	65 %	5 %

Källa: Underlag i e-post till Statskontoret 2011-01-10.

När de ovanstående uppgifterna om KTH:s skolor jämförs med motsvarande uppgifter för FHS (se tabell 1 ovan), kan man konstatera att det föreligger en stor skillnad i fördelningen mellan å ena sidan grundutbildning och å andra sidan forskning och forskarutbildning. FHS har en väsentligt högre andel utbildning än befintliga KTH-skolor. En annan skillnad är att andelen uppdragsverksamhet är avsevärt större vid FHS.

3.2.2 Skolornas organisation och styrning

Vid varje KTH-skola ska finnas en skolstyrelse, en ledningsgrupp, en skolchef och en ställföreträdande skolchef. Vidare ska det finnas en ansvarig för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, en ansvarig för utbildning på forskarnivå samt en administrativ chef. Dessa tre ska alla ingå i skolans ledningsgrupp. Ansvaret för skolans verksamhet ligger hos skolchefen som utses av rektor för en mandattid på fyra år. Avsikten är att uppdraget som skolchef ska omfatta 50–75 procent av en heltidstjänst och att skolchefen på

övrig tid ska arbeta med undervisning och forskning. Skolchefen är även ordförande i skolans styrelse.²⁹

I den nya arbetsordning som börjar gälla i april 2011 ersätts de nuvarande skolstyrelserna av strategiska råd.³⁰ Dessa ska utgöra rådgivande organ till skolchefen i ärenden som skolchefen bestämmer och i följande ärenden:

- Viktigare ärenden rörande skolans organisation
- Utvecklings- och verksamhetsplan, budget, verksamhetsberättelse och bokslut
- Övergripande frågor rörande utbildning
- Andra ärenden av stor vikt för skolan som skolchefen bedömer att strategiska rådet bör avgöra

Detta namnbyte och de ändringar i sak som gjorts i arbetsordningen betecknas av rektor snarast som ett förtydligande av den redan befintliga organisationen.³¹

3.2.3 Relationen mellan KTH och skolorna

Som framgått lyder skolorna direkt under rektor. De enskilda skolornas uppdrag/mål och medelstillelning fastställs årligen i form av så kallade verksamhetsuppdrag eller rektorskontrakt mellan rektor och skolchef. För medelstillelningen tillämpar KTH ett fördelningssystem med tre delar: bastillelning (c:a hälften av tillgängliga medel), prestationsmedel (c:a en fjärdedel) och riktade medel (c:a en fjärdedel). Uppföljning av verksamhet och ekonomi sker genom dialoger mellan rektor och respektive skolledning.³²

Skolorna har ett långtgående eget ansvar för den verksamhet som bedrivs vid respektive skola. Detta gäller såväl i den operativa verksamheten (utbildning, forskning och forskarutbildning) som i administrativt hänseende.

Utbildning

Den programstruktur som finns i utbildningen vid KTH beslutas av universitetsstyrelsen. Rektor har sedan det övergripande ansvaret för utbildningen. Det operativa ansvaret ligger däremot på skolorna, avseende såväl ekonomi som kvalitet i utbildningen. Varje skola har dessutom funktionsansvar för³³

²⁹ Kungliga Tekniska Högskolan (2010d)

³⁰ Kungliga Tekniska Högskolan (2010b)

³¹ Stigzelius (2010)

³² Kungliga Tekniska Högskolan (2010c) samt Kungliga Tekniska Högskolan (2010e)

³³ Kungliga Tekniska Högskolan (2010b)

- Ekonomisk planering, lokalplanering samt läro- och timplaner för skolans utbildning
- Antagning, studieadministration och examination inom skolans program
- Lärarnas pedagogiska kompetensutveckling
- Pedagogisk utveckling av program och kurser
- Uppföljning av studieresultat, kursuppföljning och kursanalys

Forskning och forskarutbildning

Som framgått ovan är skolorna bildade huvudsakligen utifrån en utbildningslogik, det vill säga runt de utbildningsprogram som finns vid KTH. En konsekvens av detta skulle kunna vara att organisationsindelningen inte är lika lämplig ur forskningssynpunkt. KTH har därför inrättat flera forskningsinitiativ över skolgränserna, t ex ett flertal olika forskningscentra. Det finns också fem så kallade forskningsplattformar som syftar till att skapa större tvärvetenskapliga program och projektansökningar med hög kvalitet.³⁴ Alla skolor är engagerade i plattformarna.³⁵

Fakultetsnämnden beslutar om inom vilka ämnen KTH kan ge utbildning på forskarnivå, genom att inrätta så kallade forskarutbildningsämnen. Fakultetsnämnden har också ett ansvar för kvaliteten i forskarutbildningen. De olika skolorna har ansvar för initiering och genomförande av forskarutbildning, inom ramen för de inrättade forskarutbildningsämnena. Precis som när det gäller grundutbildningen har KTH-skolan det operativa ansvaret för forskarutbildningen, avseende såväl verksamhet som ekonomi. Bland de punkter som skolan ansvarar för kan nämnas:³⁶

- Forskarskolor, forskarutbildningsämnena och kurser
- Antagning, genomförande och examination i forskarutbildningen med kvalitet och arbetssätt utifrån vad högskoleförordning och KTH:s interna policy samt interna föreskrifter anger
- Utveckling av handledarkompetens, utbildning av handledare och pedagogisk utveckling av forskarutbildningen

Forskningen och forskarutbildningen har traditionellt drivits under stor frihet och i delvis ganska olika former ute i organisationen. KTH är dock på väg att centralisera formerna för forskningsverksamheten. De forskningsplattformar som nämns ovan kan ses som exempel på detta. Ett annat exempel är att all forskarutbildning vid KTH från och med år 2011 ska vara organiserad i doktorsprogram vid de olika skolorna. Det innebär en sam-

³⁴ Kungliga Tekniska Högskolan (2010d), s 2. De fem plattformarna är Energi, Informations- och kommunikationsteknologi, Material, Medicinsk och biomedicinsk teknik, samt Transport.

³⁵ Åsa Gustafsson, 2011-01-10

³⁶ Kungliga Tekniska Högskolan (2010b)

manhållen utbildningsstruktur med ett eller flera forskarutbildningsämnen där större handledarkapacitet och finansieringsbas garanterar en långsiktigt robust utbildningsmiljö. Doktorsprogrammen kan involvera en eller flera skolor inom KTH och ger möjlighet till samverkan mellan utbildningsområden för ett bredare kursutbud och större perspektiv i avhandlingsarbetet. Det ger också doktoranderna möjlighet att ingå i en större studerandegrupp samt att delta i programgemensamma aktiviteter för bättre social samhörighet inom utbildningen.³⁷

Administration

KTH-skolorna har ett eget ansvar för flera administrativa uppgifter. De har till exempel ett långtgående ansvar för den praktiska hanteringen av sin egen ekonomi och de upprättar egna bokslut. Skolorna har också en omfattande utbildningsadministration och svarar även för mycket personalhantering och infrastruktur.³⁸

Det finns en central universitetsförvaltning på KTH som förutom att svara för frågor på KTH-nivån också ska bistå skolorna genom att³⁹

- Vara rådgivare och sakkunnig i skolornas myndighetsutövande och arbete
- Ge administrativt stöd i övergripande frågor rörande t.ex. personal, ekonomi, utbildning och infrastruktur
- Utöva controllerfunktion
- Vara rektors resursfördelare av ekonomiska resurser och infrastruktur till skolorna

Arbetsfördelningen mellan universitetsförvaltningen och skolorna är given och skolorna betalar för den centrala nivån via täckningsbidrag. Det täckningsbidrag respektive skola får betala baseras på lönesumman vid skolan.

En indikation på administrationens omfattning vid de olika skolorna kan fås genom personalfördelningen enligt tabell 4 nedan.

³⁷ Åsa Gustafsson, 2011-01-10

³⁸ Åsa Gustafsson, 2011-01-10

³⁹ www.kth.se/om/organisation/uf, läst 2010-12-22

Tabell 4: Anställda i olika kategorier vid skolorna. Siffrorna avser heltidsekvivalenter. Med akademisk personal avses sådan personal som undervisar och/eller forskar, inklusive doktorander med anställning. Med TA-personal avses teknisk och administrativ personal. Mängden TA-personal är framräknad som differensen mellan totalsiffran och mängden akademisk personal.

Personal i olika kategorier (år 2009)

Skola	Anställda (totalt)	Akademisk personal	TA- personal	Andel TA- personal
Arkitektur och samhällsbyggnad	404,2	332,7	71,5	18 %
Bioteknologi	150,9	124,4	26,5	18 %
Datavetenskap och kommunikation	248,3	192,8	55,5	22 %
Elektro- och systemteknik	257,3	226,0	31,3	12 %
Industriell teknik och management	356,2	275,9	80,3	23 %
Informations- o kommunikationstek.	266,0	206,6	59,4	22 %
Kemivetenskap	277,9	241,2	36,7	13 %
Teknikvetenskap	464,2	403,8	60,4	13 %
Teknik och hälsa	111,9	86,0	25,9	23 %
Snitt	281,9	232,2	49,7	18 %

Källa: Kungliga Tekniska Högskolan (2010d) samt uppgifter från KTH 2010-01-10.

Uppgifterna i tabellen om andelen TA-personal ger ingen fullvärdig bild av hur stor andel indirekta kostnader eller stödverksamhet en viss skola har. Personal som utför tekniskt eller administrativt arbete direkt åt ett eller flera forsknings-/undervisningsprojekt redovisas som TA-personal även om kostnaden i ekonomiskt hänseende inte betraktas som en administrativ kostnad.⁴⁰

Vid FHS är 34 procent av personalen angiven som TA-personal. Denna siffra kan dock inte utan vidare jämföras med de siffror som anges i tabellen för KTH:s skolor eftersom dessa inte är helt självständiga. Den centrala universitetsförvaltningen hanterar ju som beskrivits ovan vissa uppgifter åt skolorna, uppgifter vars hanterande ingår i FHS-siffran.

⁴⁰ Susanne Odung, 2011-01-14

3.2.4 Skolorganisationen utvärderades år 2010

Under år 2010 genomfördes på rektors uppdrag en utvärdering av för- och nackdelar med den befintliga skolorganisationen.⁴¹ Utvärderingen gjordes av ett externt konsultföretag under ledning av en styrgrupp vars medlemmar huvudsakligen kom från KTH. Primärt studerades ansvarsfördelning och beslutsstruktur för utbildning, forskning och administration.

Denna utvärdering visade bland annat att de ”väsentligaste fördelarna med skolorganisationen är att den verksamhet (utbildning) som kräver tids- och personmässig stabilitet i planering och genomförande ges strukturella/organisatoriska förutsättningar för långsiktig kvalitetssäkring och utveckling.”⁴²

Som framgått tidigare i denna promemoria är skolorganisationen huvudsakligen baserad på en utbildningslogik som kanske inte fullt ut passar för organiseringen av forskningen. En annan viktig aspekt är kopplingen mellan forskning och utbildning. Enligt utvärderingsrapporten finns det vid KTH exempel såväl på att utbildningsverksamheten inom en skola är för stor, som på att forskningen dominerar för mycket.

Efter att ha vägt olika faktorer mot varandra kommer styrgruppen fram till tre övergripande slutsatser och rekommendationer:

- En indelning av KTH i organisatoriska enheter av den typ som skolorganisationen representerar är bra från ansvars- och beslutssynpunkt
- Det är lämpligt att använda utbildningen som grund för skolindelningen
- KTH bör bibehålla och vidareutveckla en organisation baserad på skolor

Som framgått ovan varierar skolorna såväl i storlek som när det gäller intäkternas fördelning mellan utbildning och forskning. Detta är, enligt utvärderingsrapporten, inte nödvändigtvis ett problem i sig. Dock anser styrgruppen att en översyn som leder till färre skolor bör göras, primärt för att underlätta skapandet av bredare utbildningsprogram och för att få skolor med större vetenskaplig bredd. Särskilt aktuella för sammanslagning tycks de skolor vara som bara har ansvar för ett civilingenjörsprogram vardera.

Det finns enligt utvärderingsrapporten stora skillnader i hur stark ”skolidentiteten” är, vissa av skolorna är inte stort mer än administrativa enheter inom vilka ingående enheter lever sida vid sida men utan större interaktion. Det finns vidare stora skillnader mellan skolorna i den administrativa hanteringen. Styrgruppen efterlyser därför att fastare grepp från KTH avseende skolornas inre organisatoriska struktur, samt att gemensamma processer och system etableras för de huvudsakliga aktiviteterna inom utbildning, forskning och administration samt uppföljning av dessa.

⁴¹ Kungliga Tekniska Högskolan (2010d)

⁴² Kungliga Tekniska Högskolan (2010d), s 2.

STATSKONTORET

PM

2011-02-16

26

Dnr 2011/29-5

4 Analys och diskussion

I detta kapitel diskuterar vi inledningsvis olika former för samverkan mellan lärosäten generellt, liksom också faktorer som kan tänkas ha betydelse för valet av samverkansform. Kapitlet fokuserar dock på möjligheten att inordna FHS i KTH:s skolorganisation. Detta fokus syftar till att tydliggöra potentiella möjligheter och svårigheter med en samverkan mellan FHS och KTH liksom till att, inom den tillgängliga tiden, möjliggöra identifiering av så många relevanta faktorer och konsekvenser som möjligt. Flera av dessa faktorer och konsekvenser har rimligen betydelse också såväl vid andra samverkansformer mellan FHS och KTH, som vid potentiell samverkan mellan FHS och ett eller flera andra lärosäten än KTH.

Kapitlet avslutas med en diskussion om mindre långtgående former för samverkan. Detta görs till del med utgångspunkt i olika samverkansalternativ som FHS framfört till Statskontoret.

4.1 Former för samverkan

4.1.1 Samverkan mellan lärosäten

Samverkan mellan lärosäten kan ta sig många uttryck. I den allra enklaste formen behöver det inte vara mer än ett oformaliserat lärarsamarbete i enskilda kurser eller ett utbyte av bihandledare för forskarstudenter. Det kan också handla om samverkan i enskilda funktioner, t.ex. avseende lokaler, IT-infrastruktur, internutbildning, med mera.

Ett sätt att klassificera olika former för samverkan mellan lärosäten återfinns i Deiacio E. & Melin G. (2008), där en skala ritas upp från frivillig samverkan, över universitetsnätverk och allianser till fusioner (se figur 1).

Figur 1: Grader av institutionella vetenskapliga samverkansrelationer⁴³

Denna skala ska nog betraktas som mer illustrativ än exakt, det är inte självklart och entydigt vad som ligger i dessa begrepp. Deiacio & Melin beskriver t ex allianser mellan lärosäten som att de kan finnas på flera olika nivåer. Vissa gemensamma drag återfinns dock ofta; även om en allians ofta rör ett specifikt forskningsområde är den, i jämförelse med vanligt samarbete, mer långsiktig och ofta mer omfattande genom att den inkluderar såväl undervisnings- som forskningssamarbete. En allians ligger inte heller på individ-

⁴³ Deiacio, E. & Melin, G. (2008), s 139. Se också Lang (2002) och Harman (1989).

nivå utan administreras av de inblandade fakulteterna/institutionerna, ibland genom ett eget kansli.

4.1.2 Val av samverkansform

Syftet med samverkan är en viktig faktor

En viktig faktor bakom valet av form för, och grad av, samverkan är rimligheten vad denna samverkan syftar till. Det är inte självklart att samverkan med syfte att rationalisera en viss verksamhet bäst utformas på samma sätt som samverkan som syftar till att t.ex. stärka kvaliteten i forskning och utbildning eller öka attraktionskraften på studenter och forskare.

Exempel på detta kan hämtas från Deiacco & Melin (2008) som noterar att fusioner följer en annan logik än allianser. De hävdar att fusioner mycket ofta består i att mindre lärosäten uppgår i större, primärt utifrån argument som volym och kritisk vetenskaplig massa. Vad gäller det senare är en olikhet i vetenskaplig profil grund för sammanslagningen, enligt författarna. De hävdar vidare att en allians, å andra sidan, motiveras av likhet i vetenskaplig profil och ingås för att öka kvaliteten och "vässa de vapen man redan har" (s. 143). Också vilka parter som är inblandade varierar mellan fusioner och allianser, enligt Deiacco & Melin. Allianser ingås mellan parter på samma kvalitets- och statusnivå, medan fusioner ofta sker mellan parter som är olika i kvalitets- och statushänseende.

Realisering av samverkan kräver tid och resurser

Olika samverkansformer är olika krävande att realisera, avseende såväl tidsåtgång som resurser i övrigt. Det är också rimligt att anta att den osäkerhet/risk som är förknippad med processen och dess utgång varierar mellan olika former för samverkan. Statskontoret har inte studerat denna fråga närmare men noterar att det rimligen finns gott om erfarenheter att hämta från tidigare. T.ex. finns en serie exempel på sammanslagningar av statliga lärosäten; bildandet av Linnéuniversitetet, sammanslagningen av Stockholms universitet och Lärarhögskolan i Stockholm samt bildandet av Mitthögskolan.⁴⁴

4.2 Är ett inordnande av FHS i KTH möjligt?

Den huvudsakliga frågan i denna promemoria är om det är möjligt att inordna FHS i KTH. Med utgångspunkt i den information som presenterats så här långt i promemorian, tar vår diskussion härvidlag avstamp i några faktorer med stor potentiell betydelse för möjligheterna till ett inordnande. Avsnittet redogör sedan för de två lärosätenas uppfattning i frågan. Avslutningsvis redovisas Statskontorets sammanlagda bedömning.

⁴⁴ Se t.ex. Organisationskommittén för Linnéuniversitetet (2010)

4.2.1 Några faktorer av betydelse

Både likheter och skillnader mellan FHS och KTH:s skolor

Det finns såväl likheter som skillnader mellan FHS och en ”typisk” skola inom KTH. KTH:s skolorganisation är i hög utsträckning uppbyggd runt en grundutbildningslogik. FHS, med sin bas i officersprogrammet, har i denna aspekt stora likheter med skolorganisationen. Vidare kan noteras att officersexamen är en yrkesexamen, liksom att KTH till stora delar också utfärdar yrkesexamina.

FHS ligger storleksmässigt väl i linje med befintliga skolor inom KTH. Detta gäller såväl storleken på intäkterna som när det gäller antalet anställda och antalet studenter. Antalet doktorander vid FHS är lågt i relation till KTH:s befintliga skolor men detta är inte så mycket en storleksfråga som en fråga om inriktning.

KTH beskriver sig själva som ett forskande universitet och av den totala verksamhetsvolymen svarar forskning och forskarutbildning ungefär för två tredjedelar medan utbildningen svarar för en tredjedel. Vid FHS är situationen närmast den omvända och det skulle kunna hävdas att FHS är en undervisande högskola. I detta ligger en betydelsefull skillnad mellan lärosätena.

En annan markant skillnad mellan FHS och KTH rör andelen uppdragsverksamhet. KTH:s befintliga skolor har i storleksordningen 5 procent av sina intäkter från uppdragsverksamhet medan denna andel hos FHS är hela 49 procent (med siffror från år 2009).

FHS och KTH har olika ämnesutbud

Statskontoret har inte genomfört någon djupare analys av likheter och skillnader mellan lärosätenas ämnesutbud. Det kan dock konstateras att vissa av FHS ämnen är unika för högskolan (t ex krigsvetenskap), medan andra utgör inriktningar inom ämnen som också finns vid andra lärosäten (t.ex. statsvetenskap). Det ämnesmässiga överlappet mellan FHS och KTH synes litet och skulle kunna tänkas vara större mellan FHS och vissa andra lärosäten. Även mellan FHS och KTH finns dock flera kopplingar och möjliga synergieffekter, t.ex. avseende ledarskap, beslutsstöd, logistik och militärteknik.⁴⁵

FHS särdrag

FHS har som framgått ovan flera särdrag, däribland det faktum att man lyder under en egen förordning vid sidan av högskoleförordningen. Denna förordning styr bland annat organisationsutformningen på ett sätt som är

⁴⁵ De två lärosätena har tidigare haft ett gemensamt centrum för militärteknik som dock avvecklats eftersom det ”aldrig blev något”. En möjlig orsak till detta är att militärteknik vid FHS var omoget som ämne och det är svårt att samarbeta med andra när man inte själv vet vem man är (möte med FHS 2011-02-02). Även om detta centrum inte resulterade i något finns ändå rimligen en ämnesgemenskap.

mer detaljerat än vad som gäller för KTH. Vidare anges i FHS förordning att officerare får anställas som lärare. Någon motsvarighet till denna bestämmelse finns inte inom KTH idag.

FHS förordning uppställer också vissa särskilda krav på behörighet för antagning till officersprogrammet. Motsvarande krav finns inte inom någon av KTH:s utbildningar. Däremot tillämpar KTH så kallat alternativt urval till vissa av sina utbildningar. Det mest framträdande exemplet är arkitekturprogrammet till vilket 40 procent av studenterna antas via arkitektprovet.

Studenterna på officersprogrammet har idag olika former av ersättningar från Försvarsmakten ("lön") under utbildningen och inte studiemedel. Någon motsvarighet finns inte vid KTH:s övriga utbildningar. Det saknas också vid KTH motsvarigheter till FHS starka beroende av Försvarsmakten.

4.2.2 Lärosätenas uppfattning om möjligheterna till inordnande

KTH ser både möjligheter och hinder

KTH har i diskussioner med Statskontoret gett uttryck för sina preliminära uppfattningar i några av de frågor som uppdraget behandlar.⁴⁶ Vad gäller möjligheterna till ett inordnande och de aspekter som diskuterats ovan uppfattar Statskontoret KTH:s preliminära inställning som positiv. KTH noterar att FHS har en lämplig storlek för att kunna fungera som en skola inom KTH, att de redan är lokaliserade på KTH:s campusområde, att de har yrkesutbildning precis som KTH samt att det finns vissa ämnesområden inom vilka man kan tänka sig positiva synergieffekter för KTH.

De tveksamheter som KTH lyfter fram handlar om att man behöver veta förutsättningarna för FHS-verksamheten några år framåt i tiden samt att fördelningen mellan forskning och utbildning idag är så olika vid de två lärosätena. Det är för KTH viktigt att hålla fast vid profilen som ett forskande universitet och Statskontoret uppfattar ett måttligt intresse för att på sikt driva en så pass undervisningstung verksamhet som FHS är idag.

Statskontoret har i diskussionerna med KTH lyft fram de särdrag hos FHS som nämns ovan. Förutom fördelningen mellan utbildning och forskning – som alltså är en källa till tveksamhet från KTH:s sida – så handlar det om FHS egen förordning (eller snarare villkoren i denna), FHS större andel uppdragsfinansiering, FHS beroende av Försvarsmakten, samt att studenterna på Officersprogrammet uppbär olika former av ersättningar i stället för att finansiera sina studier med studiemedel. Inga av dessa faktorer bedömer KTH som särskilt problematiska. I vissa fall kan regelverk och bestämmelser behöva ändras men detta bedöms av KTH inte innebära några direkta svårigheter.

⁴⁶ Peter Gudmundson, Anders Lundgren, 2011-01-13

FHS anser att en inordning i KTH är möjlig men inte lämplig

FHS bedömer att en inordning förvisso är möjlig men att det inte är någon lämplig väg att gå, i alla fall inte nu. Det återstår mycket arbete med akademiseringen av officersutbildningen, uppbyggnaden av den akademiska kärnan och etablerandet av vad FHS kallar en professionsinriktad högre akademisk offentlighet. Detta arbete måste, enligt FHS, fortgå oavsett huvudman för verksamheten och det riskerar att försvåras och försenas om man nu inordnar FHS i KTH eller på annat sätt byter organisatorisk form. Till detta ska enligt FHS uppfattning också läggas de oklara förutsättningarna för den fortsatta verksamheten och det pågående rationaliseringsarbetet vid FHS.⁴⁷

4.2.3 Statskontorets bedömning**Vid ett eventuellt inordnande passar FHS som egen skola inom KTH**

I de utredningar som föregick inrättandet av FHS som en högskola under Utbildningsdepartementet så har flera olika organisatoriska modeller diskuterats. Mycket av diskussionerna har rört antingen FHS som en sektorshögskola under Försvarsdepartementet eller FHS som en så kallad särskild inrättning vid något befintligt lärosäte.

Den form för inordnande som behandlas i denna promemoria avser ett överförande av FHS verksamhet till KTH, utan några speciella arrangemang så som särskild inrättning. En sådan lösning ger ingen formell garanti för att verksamheten vid nuvarande FHS även fortsättningsvis kommer att bedrivas som en sammanhållen organisation. Baserat på de slutsatser och rekommendationer som styrgruppen ger i anslutning till den utvärdering av KTH:s skolorganisation som nyligen genomförts, förefaller det dock sannolikt att skolorganisationen bibehålls under en överskådlig framtid. Vid ett eventuellt inordnande förefaller det också troligt att den nuvarande FHS-verksamheten kommer att organiseras som en sammanhållen skola. FHS verksamhet är av ungefär samma storleksordning som befintliga skolor och den har en tydlig utbildningsmässig utgångspunkt i Officersprogrammet.⁴⁸

Ämnesportföljerna kan vara såväl en möjlighet som en svårighet

Vad gäller ämnesperspektivet konstaterar Statskontoret att stora delar av FHS har en annan ämnesinriktning än KTH generellt. Inom utbildningen kan detta vara såväl en möjlighet som ett hinder. De kurser och den kompetens som finns vid det ena lärosätet skulle utgöra ett tillskott för det andra. Nya kurser skulle kunna erbjudas och befintliga kurser skulle kunna kompletteras med nytt innehåll och/eller ny lärarkompetens. Om skillnaderna är för stora, och det ena lärosätets kompetens och kurser därmed inte är till-

⁴⁷ Möte 2011-02-02

⁴⁸ Det ska i sammanhanget förvisso också noteras att styrgruppen rekommenderar att antalet skolor ska minskas och primärt pekar på de skolor som enbart har ett civilingenjörsprogram som kandidater för sammanslagning. Sett i det ljuset kan det eventuellt vara problematiskt att FHS bara har ett utbildningsprogram.

räckligt intressanta för studenterna vid det andra lärosätet, finns dock risken att FHS blir en isolerad skola inom KTH. Naturligtvis spelar även kursernas kvalitet in i detta – bra kurser kan locka studenter att läsa av rent intresse även om innehållet i kursen är perifert i förhållande till studentens huvudsakliga studieinriktning.⁴⁹

KTH bedriver en del av sin forskning i skolöverskridande fora av olika slag. Vid ett eventuellt inordnande är det av vikt att FHS kan delta i dessa fora på ett aktivt sätt, både genom att bidra med sin egen kompetens och genom att dra nytta av det övriga bidrar med.

Det har inte varit möjligt för Statskontoret att inom ramen för detta uppdrag värdera i vilken utsträckning skillnaderna i ämnesportföljerna är en styrka eller en svaghet i de här sammanhangen. Samtidigt som ett inordnande kan öppna för spännande nya ämnesövergripande möjligheter, kan beröringspunkterna vara så få att FHS-verksamheten i praktiken kommer att ha ett alltför litet utbyte med övriga ämnen vid KTH.

FHS särdrag utgör inga avgörande hinder för inordning

Andra potentiella hinder för ett inordnande ligger i FHS övriga särdrag. Ett sådant särdrag (i alla fall i relation till KTH) är FHS verksamhetsprofil. Det är en markant skillnad i andelarna forskning/undervisning mellan de två lärosätena, där FHS har en avsevärt mindre andel forskning. Vidare skiljer sig forskningsfinansieringen åt mellan lärosätena. Vid KTH dominerar bidragsfinansiering medan denna del är liten hos FHS, som i stället har en stor andel uppdragsforskning. Dessa skillnader kan påverka såväl viljan till, som lämpligheten av, inordning. Statskontoret bedömer dock inte att de utgör formella hinder för inordning.

Vidare har FHS ett antal egna regleringar. Dessa bedöms dock varken av KTH eller av FHS att utgöra några avgörande hinder för en inordning. Båda lärosätena anser att det bör gå att hitta lösningar som gör att nödvändiga särregler kan bibehållas.⁵⁰ Statskontoret ser ingen anledning att ifrågasätta denna bedömning – möjligen med undantag för det formella inflytande Försvarsmakten och MSB idag har över FHS. Det senare diskuteras i följande avsnitt.

Ett inordnande är möjligt...

Baserat på de faktorer och bedömningar som här redovisats bedömer Statskontoret det vara möjligt att inordna FHS som en skola i KTH:s organisation.

⁴⁹ I det sammanhanget kan noteras att Högskoleverket, enligt e-post till Statskontoret 2010-12-10, under innevarande år (2011) genomför en kvalitetsgranskning av bland annat FHS.

⁵⁰ Denna bedömning delas för övrigt också av företrädare för Utbildningsdepartementet (möte 2011-02-04).

...men inte nödvändigtvis det mest lämpliga

Statskontorets uppdrag har inte varit att bedöma om KTH är det lämpligaste alternativet för en utökad samverkan, utan endast att analysera om sådan samverkan är möjligt. Likaså har vi inte analyserat eventuella fördelar med att inte utöka samverkan överhuvudtaget. Det är således fullt möjligt att det lämpligaste alternativet vore att FHS antingen inte utökade sin samverkan alls, eller att utökad samverkan kom till stånd med något annat lärosäte än KTH. De senare torde inte minst gälla sådana lärosäten som har en stor egen verksamhet inom det statsvetenskapliga området.⁵¹

4.3 Möjliga konsekvenser av ett inordnande

Vid ett eventuellt inordnande av FHS i KTH följer ett antal konsekvenser. I detta avsnitt redovisar vi våra översiktliga bedömningar av vad ett inordnande har för betydelse avseende kostnader, FHS medel för ämnesutveckling, Försvarmaktens och MSB:s inflytande över FHS verksamhet, frågan om studiemedelsfinansiering samt för FHS möjligheter att examinera på forskarnivå. Konsekvenserna diskuteras utifrån inordnande, men det bör noteras att flera av dem – om inte alla – också är relevanta för flera andra former av samverkan. De skulle då dock eventuellt falla ut något annorlunda.

4.3.1 Kostnader

Frågan om vad en inordning skulle göra med kostnadsbilden vid FHS är komplicerad och har flera delar. Någon exakt jämförelse mellan KTH och FHS har inte varit möjlig att göra inom ramen för detta uppdrag. Nedan diskuteras ändå frågan, så långt det är möjligt, med avseende på stödverksamhet (rubrikerna Indirekta kostnader samt Mängden TA-personal) och kärnverksamhet (rubriken Direkta kostnader).

Indirekta kostnader

Såväl FHS som KTH tillämpar den så kallade SUHF-modellen för redovisning av direkta och indirekta kostnader. Enligt de siffror Statskontoret har haft tillgång till så har FHS något lägre andel indirekta kostnader än vad KTH har, i storleksordningen 20 procent respektive 25 procent av de totala verksamhetskostnaderna. Det betyder dock nödvändigtvis inte att FHS bedriver en billigare eller effektivare stödverksamhet än KTH. Nivån på de indirekta kostnaderna beror nämligen i viss utsträckning på i vilken grad de

⁵¹ En lösning med officersutbildning vid ett tekniskt inriktat lärosäte skulle dock inte vara helt unik. Vid *Eidgenössische Technische Hochschule* (ETH) i Zürich utbildas yrkesofficerare till den schweiziska försvarsmakten i ett treårigt program som leder till en kandidatexamen i linje med Bolognaprocessen. De exakta formerna för detta är dock inte kända för Statskontoret.

olika lärosätena ”direktifierar” sina olika kostnader, det vill säga för ut kostnaderna till enskilda kostnadsställen.⁵²

Vid en jämförelse av nivån på de indirekta kostnaderna bör man också beakta kvaliteten i stödverksamheten. En låg andel indirekta kostnader och/eller låga kostnader för stödverksamheten vid ett lärosäte kan indikera att lärare/forskare själva utför fler sådana uppgifter än vid ett lärosäte med en högre andel indirekta kostnader. Detta återspeglas i normalfallet inte i SUHF-modellens siffror.⁵³

Mängden TA-personal

En annan jämförelse som kan indikera skillnaden avseende stödverksamhet mellan FHS och en ”typisk” skola inom KTH är andelen teknisk och administrativ personal (TA-personal). En sådan jämförelse görs nedan men den ska läsas med försiktighet – andelen TA-personal är som nämnts inte direkt liktydigt med stödverksamhet. All TA-personal arbetar inte inom stödverksamheten, utan de är i viss utsträckning direkt involverade i kärnverksamheten. I vilken omfattning kan variera mellan lärosäten och dessa skillnader gör att jämförelsen haltar.

Vid KTH:s skolor varierade andelen TA-personal år 2009 mellan 12 och 23 procent, med ett snitt på 18 procent. Om denna andel skulle gälla även för FHS som skola inom KTH motsvarar det ett behov av 50 årsarbetskrafter i administrationen vid ett inordnande (med utgångspunkt i det antal lärare FHS hade år 2009, det vill säga 231). Vidare omfattar KTH:s centrala förvaltning idag ca 300 årsarbetskrafter, det vill säga runt 10 procent av det totala antalet årsarbetskrafter (2 935 enligt årsredovisningen för år 2009). Om FHS inordnande medför en proportionerlig ökning av den centrala förvaltningen tillkommer alltså ett behov av ytterligare närmare 30 tjänster (10 procent av 231 plus 50).⁵⁴ FHS hade år 2009 118 årsarbetskrafter angivna som TA-personal och detta resonemang indikerar då att runt 40 tjänster skulle kunna sparas vid ett inordnande (118 som i stället kan bli 50 plus ytterligare max 30).

Enligt FHS finns dock flera faktorer som talar mot att en sådan besparing skulle kunna realiseras. En av dessa faktorer är den höga andelen utbildning vid FHS, jämfört med vid den genomsnittliga KTH-skolan. Utbildning är mer administrationskrävande än forskning (detta stöds också av Mattsson

⁵² Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) arbetar för att tillvarata universitetens och högskolornas intressen utåt och verkar inåt i frågor där samordning behövs. Den SUHF-modell som omtalas här är en redovisningsmodell som SUHF utvecklat i samarbete med ett antal forskningsfinansiärer i syfte att bringa klarhet i de indirekta kostnadernas natur och omfattning. Modellen har införts eller är under införande på samtliga universitet och högskolor. Se vidare Mattson (2011).

⁵³ Mattson (2011)

⁵⁴ Antagandet att den centrala förvaltningen skulle behöva öka proportionerligt är ett ”max-antagande” – enligt KTH skulle ökningen inte behöva vara så stor (källa: Peter Gudmundson, Anders Lundgren, 2011-01-13).

[2011]) och därför kan FHS behöva en högre andel TA-personal. En annan faktor är att det enligt FHS behövs TA-personal som kan utgöra kittet i det komplexa och täta samspelet mellan FHS, Försvarmakten och Försvarsdepartementet som krävs för officersutbildningen. Motsvarande situation finns enligt FHS sannolikt inte vid den genomsnittliga KTH-skolan. Ytterligare andra faktorer som enligt FHS talar för att man behöver en, relativt KTH sett, hög andel TA-personal är den administration som krävs kring den stora mängd officerare som arbetar vid FHS, att antagningsprocessen till officersprogrammet med lämplighetsprövning med mera är mer krävande än "vanlig" antagning, samt att FHS många uppdragsfinansierade projekt kräver administrativa resurser.⁵⁵

Slutligen ska återigen noteras förbehållet att mängden TA-personal inte utan vidare kan användas som jämförelsetal avseende olika lärosätens stöldverksamhet eftersom även sådan personal kan vara verksam i kärnverksamheten. FHS uppger t ex att runt 40 procent av deras TA-personal är direkt finansierade av projekten i den externa verksamheten.⁵⁶

Direkta kostnader

FHS anger själva att det framförts kritik mot högskolans höga "styckkostnader".⁵⁷ Statskontoret har inte underlag för att diskutera FHS styckkostnad som sådan, eller i relation till andra lärosäten och utbildningar. Inte heller har Statskontoret någon uppfattning om vilken kostnad per utbildad officer som kan anses rimlig. Styckkostnaden per utbildad student är till del beroende av nivån på de indirekta kostnaderna eftersom dessa måste nycklas ut på kärnverksamheten. Det har dock också i de möten Statskontoret haft med FHS framkommit två aspekter med koppling till direkta kostnader som kan vara intressanta att något nämna i detta sammanhang.

Det första skäl som FHS har angivit till de höga direkta kostnaderna är att man har en hög lärartäthet. Enligt FHS är den höga lärartätheten en följd av den speciella karaktär på undervisningen som deras professionsutbildning kräver (chefsutbildning för individer som ska kunna hantera extrema situationer och fatta beslut med potentiellt mycket långtgående konsekvenser). Ett annat skäl anges vara det begränsade elevunderlaget.⁵⁸ Avseende det senare är det rimligen så att många kurser kan ges med en större kostnadseffektivitet per student om antalet deltagare i kurserna ökar. Ett inordnande av FHS i KTH eller annat lärosäte – eller för den delen andra former av samarbete – skulle eventuellt kunna bidra till en sådan ökning. Statskontoret kan dock inte bedöma vilken potential det ligger i detta; vissa kurser skulle kunna väcka ett brett intresse men många av FHS kurser är sannolikt också av mycket begränsat intresse för andra än blivande officerare.

⁵⁵ Möte 2011-02-11

⁵⁶ Möte 2011-02-11 samt underlag i e-post till Statskontoret 2011-02-11.

⁵⁷ Försvarmakten och Försvarshögskolan (2009), bilaga 6. Se också t ex Stödutredningen (2009) för exempel på sådan kritik.

⁵⁸ Möte 2011-02-07

För det andra har FHS angivit att det faktum att man har officerare som lärare bidrar till höga direkta kostnader, inte minst eftersom dessa belastas av en högre lönebikostnad.⁵⁹ Officerare har en lägre pensionsålder än de flesta andra grupper på arbetsmarknaden och pensionskostnaden är därför högre.⁶⁰ Statskontoret observerar här att om detta har en signifikant påverkan på FHS kostnadsnivå så kommer det också att vara av betydelse för det täckningsbidrag som FHS-skolan förväntas bidra med till KTH:s centrala nivå vid en eventuell inordning – nivån på täckningsbidraget styrs ju som nämnts av skolans lönekostnad.

Slutsats

Det är som framgått ovan inte entydigt vad ett inordnande av FHS i KTH skulle innebära för kostnadsbilden vid FHS. Enligt tillgängliga uppgifter har FHS redan idag en lägre andel indirekta kostnader än KTH. Samtidigt har FHS en större andel TA-personal än KTH och under vissa antaganden tycks det vara möjligt att göra besparingar i denna del vid ett inordnande. Det är dock inte säkert att sådana besparingar är möjliga, som framgått anför FHS ett antal faktorer som talar mot detta. FHS hävdar vidare att högskolans TA-personal till stor del arbetar direkt i kärnverksamheten och de betraktas därmed som en direkt kostnad.

Statskontoret kan inte med säkerhet bedöma potentialen för minskade kostnader i stödverksamheten vid FHS till följd av en inordning. Rent generellt finns dock vissa stordriftsfördelar inom lärosätesadministration, där vissa kostnader inte ökar linjärt med storleken utan mera stegvis.⁶¹ Det förefaller rimligt att anta att sådana besparingar på någon nivå skulle kunna realiseras också i fallet FHS/KTH.

När det gäller kärnverksamheten tycks FHS ha förhållandevis höga styckkostnader. Dessa kostnader beror enligt FHS till del sannolikt på höga direkta kostnader. De direkta kostnaderna skulle eventuellt kunna påverkas vid en inordning men Statskontoret kan inte uppskatta vilken potential det ligger i detta.

Statskontoret noterar slutligen att KTH:s och framför allt FHS storlek i olika avseenden spelar roll för vilken påverkan på kostnadsbilden ett inordnande skulle medföra. Om t.ex. volymen i officersutbildningen (och därmed anslagsnivån) går ner, eller om en betydande del av FHS uppdragsintäkter uteblir, så kommer styckkostnaden och andelen indirekta kostnader vid FHS att stiga. Därmed skulle de potentiella vinsterna av en eventuell inordning troligen också stiga.

⁵⁹ Möte 2011-02-07

⁶⁰ Yrkesofficerare har som regel 60 eller 61 år som pensionsålder medan flygförare har möjlighet att gå i pension vid 55 års ålder.

⁶¹ Mattsson (2011)

4.3.2 FHS medel för ämnesutveckling

Som vi konstaterat ovan har FHS idag anslagsmedel från såväl Utbildnings- som Försvarsdepartementen. Dessa medel är i viss utsträckning styrda till användning inom vissa ämnen eller för vissa ändamål, men kan inom dessa ramar användas för fri forskning och ämnesutveckling. Vid sidan av dessa medel har FHS också uppdragsforskning i relativt stor omfattning medan bidragsfinansierad forskning bedrivs i mycket liten utsträckning.

Högskoleutbildning förutsätter ett nära samband mellan forskning och utbildning. Med hänsyn till den intäktsfördelning som råder vid FHS, och med beaktande av att uppdragsforskning är rörlig till sin volym och ofta styrd i sitt ämnesval, bedömer Statskontoret att de delar av anslaget från Försvarsdepartementet som berör ämnesutveckling är en viktig förutsättning för att verksamheten vid FHS ska vara högskolemässig. Vid ett eventuellt inordnande av FHS i KTH behöver sannolikt verksamheten även fortsättningsvis erhålla ett anslag i denna storleksordning, i alla fall på kort sikt. På längre sikt bör dock åtgärder vidtas för att öka FHS bidragsfinansierade forskning, inte minst om verksamheten ska passa in i KTH:s profil som ett forskande universitet. I takt med att detta sker bör också storleken på det anslag som idag betalas ut från Försvarsdepartementet kunna minska. Statskontoret har ingen uppfattning i frågan om huruvida Försvarsdepartementet fortsatt bör stå för dessa medel eller om de i stället ska betalas ut via Utbildningsdepartementet.

4.3.3 Försvarsmaktens och MSB:s inflytande

Såväl Försvarsmakten som MSB är idag garanterade ett visst inflytande över FHS verksamhet genom att det i FHS instruktion regleras att dessa två myndigheter ska ha varsin representant såväl i FHS styrelse som i dess Forsknings- och utbildningsnämnd. Med den organisations- och styrmodell som gäller för KTH:s skolor lyder skolorna under rektor som i sin tur lyder under universitetsstyrelsen. Skolorna leds av en skolchef och då den nya arbetsordningen träder i kraft den 1 april 2011 kommer det på skolnivå "endast" att finnas ett strategiskt råd som rådgivande organ till skolchefen. Inom ramen för Skolan för Arkitektur och samhällsbyggnad finns dock dessutom en särskild grundutbildningsstyrelse för arkitektutbildningen.

Vid ett eventuellt inordnande av FHS verksamhet i KTH torde det vara svårt att hitta en lösning som garanterar Försvarsmakten och MSB ett fortsatt formellt inflytande som motsvarar dagens nivå. Detta skulle kräva antingen att KTH:s styrelse/rektor begränsades i ansvar och befogenheter avseende en av elva skolor inom organisationen, eller att det för FHS infördes någon form av "dubbelkommando". Båda dessa alternativ förefaller mindre lyckade.

Vad gäller Officersprogrammet borde dock en lösning liknande den för arkitektutbildningen vara möjlig. I en tänkt grundutbildningsstyrelse för Officersprogrammet (eller annan liknande lösning) skulle rimligen Försvarmakten och FHS kunna garanteras plats. Vidare bör Försvarmakten och MSB som stora beställare av uppdragsutbildning kunna utöva ett stort inflytande vad gäller just dessa utbildningar.

Sammanfattningsvis bedömer Statskontoret att Försvarmaktens och MSB:s formella inflytande över verksamheten vid FHS kommer att minska vid ett eventuellt inordnande i KTH. Det reella inflytande bör dock även fortsättningsvis kunna vara stort.

4.3.4 Frågan om studiemedelsfinansiering

Som framgått ovan är studier på officersprogrammet vid FHS inte studiemedelsfinansierade. I stället har studenterna olika former av ersättning under utbildningen. Frågan om finansiering av officersutbildningen har diskuterats under lång tid. Redan 1998 lyftes den av såväl Riksrevisionsverket (RRV 1998:47) som Skolutredningen.⁶² Senare tog Skolreformutredningen upp den till behandling år 2003.

Det ersättningsbaserade finansieringssystem som finns idag kostar för närvarande Försvarmakten drygt 72 miljoner kronor per år. I möte med Statskontoret har företrädare för Försvarmakten angett att det troligen skulle vara förknippat med såväl ekonomiska som juridiska svårigheter att gå över till en modell med studiemedelsfinansiering. Inte minst handlar detta enligt Försvarmakten om de inslag i utbildningen som inte genomförs vid FHS (primärt de två verksamhetsförlagda terminerna, men det finns sådana inslag också i övriga fyra terminer). Frågan om en eventuell övergång till studiemedelsfinansiering har däremot, enligt Försvarmakten, sannolikt ingen direkt koppling till vid vilket lärosäte officersutbildningen bedrivs.⁶³ Statskontoret har inte någon uppfattning om huruvida studiemedelsfinansiering bör införas eller inte, men delar bedömningen att det inte har någon betydelse för frågan om ett eventuellt inordnande av FHS i KTH.⁶⁴

4.3.5 Examensrätt på forskarnivå

FHS har idag rätt att utfärda kandidatexamina inom samtliga sina åtta ämnen utom folkrätt, samt magisterexamen inom tre ämnen. Högskolan håller på att utarbeta en strategi för utökad examensrätt, i första hand för tre ämnen på masternivå samt ett ämne på forskarnivå. Att få denna utökade

⁶² RRV 1998:47 respektive SOU 1998:42

⁶³ Möte 2011-02-09, samt PM överlämnat vid detta möte.

⁶⁴ Frågan om ett införande av studiemedelsfinansiering är mycket stor och komplex. Osäkerhet råder t ex kring så avgörande frågor som hur rekryteringen, framtida lönebildning och yrkets status skulle påverkas.

rätt anses av FHS vara en fråga av avgörande betydelse för högskolan eftersom man därigenom skulle kunna bygga upp en egen forskarkompetens med unika profiler samt också kunna reproducera sin lärarkår.⁶⁵

Sådan rätt utfärdas – för högskolor – av Högskoleverket efter ansökan från lärosätet. Av de riktlinjer Högskoleverket har utgett för beviljandet av examensrätt på forskarnivå framgår bland annat att viktiga faktorer är hur området avgränsas, vilken kvalitet och omfattning det är på den forskning som bedrivs inom området, högskolans kvalitetsarbete, den akademiska miljön, handledarresursernas kvalitet och omfattning, samt vilken finansiering högskolan kommer att ha för forskarutbildning över en längre period.⁶⁶

KTH är ett universitet och har därmed generell rätt att examinera på forskarnivå, det vill säga de behöver inte ansöka hos Högskoleverket om detta. Vid ett eventuellt inordnande av FHS i KTH skulle alltså ansökningsförfarandet och därtill kopplad osäkerhet om utfallet bortfalla. Detta betyder dock inte att FHS som skola inom KTH utan vidare kan börja examinera doktorer. Det verkar troligast att KTH först kommer att vilja inordna FHS forskning i de organisationsformer och kvalitetssäkringsprocedurer som tillämpas vid KTH och därigenom säkerställa kvaliteten på forskarutbildningen och de resultat den producerar.

Med Högskoleverkets kriterier som utgångspunkt gör dock Statskontoret också bedömningen att detta bör kunna åstadkommas relativt snabbt. Ett antal faktorer är oförändrade vid ett inordnande (områdets avgränsning och forskningens omfattning) medan andra hamnar i ett mer gynnsamt läge. Det senare gäller t ex den akademiska miljön och att verksamheten kan inordnas under ett väl beprövat kvalitetsarbete. Också själva beslutet borde kunna fattas snabbare och enklare inom KTH jämfört med en prövning av Högskoleverket som då dels involverar en ytterligare part, dels föregås av ett arbete av en extern bedömargrupp.

4.4 Andra former för samverkan

4.4.1 Inledning

Som framgått av den tidigare diskussionen finns en stor mängd möjliga former för samverkan mellan lärosäten. Statskontoret har valt att mer utförligt diskutera den mest långtgående av dessa former – inordning – i syfte att identifiera möjligheter/svårigheter med samverkan samt för att kunna peka på så många och stora potentiella konsekvenser som möjligt.

Valet att behandla inordning utförligare än andra samverkansformer innebär inte ett förordande av denna form. Andra former kan lika väl tänkas, t.ex.

⁶⁵ Möte 2010-11-29

⁶⁶ Högskoleverket (2009)

relativt formaliserade strategiska allianser, eller lösare och mer kortsiktiga samarbeten. Samverkan kan också avse såväl det akademiska området som den rena stödverksamheten.

Samverkan är ett medel och inte ett mål i sig. Valet – liksom lämpligheten – av en eller flera former för samverkan, liksom av vem eller vilka parter samverkan berör, påverkas därför av syftet med samverkan. I det uppdrag som den här promemorian behandlar talas om de ”alternativa möjligheter som FHS önskar beskriva”. Denna beskrivning måste för att förstås rätt ses mot bakgrund av de mål FHS primärt vill sträva mot och den strategi man vill använda för att nå detta mål. I den strategin är samverkan kanske bara en del.

4.4.2 FHS mål och strategi⁶⁷

FHS styrelse beslutade i december 2010 om högskolans vision, uppgift, idéförklaring och forskningsstrategi.⁶⁸ I januari 2011 fick FHS en ny rektor och under ledning av denne pågår för närvarande ett arbete vid högskolan med en operationalisering av den vision som uttrycks i dessa dokument. Det pågår också ett arbete med en utbildningsstrategi.

I mångt och mycket tycks operationaliseringen av visionen ta sikte på en fortsatt utveckling och definiering av den akademiska kärnan i officersyrket, och den därtill knutna utvecklingen och etablerandet av de tillämpade vetenskapliga ämnen som följer av professionens behov. En avgörande del i detta är enligt FHS att de ska sträva mot att erhålla en forskarutbildningsområdesrättighet efter prövning av Högskoleverket. Inom denna rättighet ska sedan en eller flera forskarutbildningar skapas. Enligt FHS ska forskarutbildningsområdesrättigheten primärt nås genom att samla de ämnen vid högskolan som har det gemensamt att de ytterst handlar om hur man leder personal och dessas användning av materiella resurser i hanteringen av konflikter. Det kommer enligt FHS också att krävas rekryterings- och personalutvecklingsåtgärder för att mängden och typen av kompetens vid högskolan ska bedömas tillräcklig för en forskarutbildningsområdesrättighet.

FHS anger själva att den process som skissats ovan är svår och tar lång tid. De uppskattar att det kan ta minst tre till fyra år att erhålla den eftersträlvade forskarutbildningsområdesrättigheten, och kanske ända upp till två decennier innan officersyrket och krishanteringsfältet har etablerats i en högre professions- och funktionsinriktad akademisk offentlighet. Å andra sidan finns enligt FHS ingen snabbare lösning – det skulle t.ex. enligt deras uppfattning vara kontraproduktivt att få snabb tillgång till rättigheter genom ett inordnande i annat lärosäte eftersom processen fram till rättigheten är viktigare än rättigheten i sig.

⁶⁷ Om inte annat anges är källan till uppgifterna i detta avsnitt det möte som Statskontoret hade med FHS 2011-02-02.

⁶⁸ Försvarshögskolan (2010b)

4.4.3 FHS samverkan med andra

När FHS har fått forskarutbildningsområdesrättigheten och inom denna upprättat en eller flera forskarutbildningar anger de själva det som viktigt att dessa forskarutbildningar har väl utvecklade samarbeten med andra forskarmiljöer inom andra vetenskaper vid andra lärosäten samt med sina motsvarigheter i andra länder. FHS har redan idag viss samverkan med andra lärosäten (se t.ex. Statskontoret [2010] för några sådana samarbeten) men det blir enligt FHS lättare att utforma system för samverkan med andra om professionens akademiska kärna först är identifierad och tryggt etablerad. Detta gäller alla former av samverkan, även en eventuell inordning i annat lärosäte.⁶⁹

Sammanfattningsvis tycks FHS för närvarande förorda att samverkan söks för enskilda ämnen eller projekt och i den form och grad som just då bäst passar ett aktuellt syfte. I takt med att man själva lyckas definiera och etablera sina tillämpade vetenskapliga ämnen kan samverkan med andra utökas och fördjupas. Samverkanspart kan förvisso vara KTH men också andra lärosäten, det kan variera från fall till fall. Samverkan bör avse såväl de akademiska subfält inom större ämnen som är intressanta ur FHS kärnperspektiv (t.ex. krigsvetenskap, ledarskap och krishantering) som enskilda ämnen som ligger utanför den omedelbara kärnan (logistik, psykologi med flera).

FHS säger sig slutligen också gärna söka samverkan inom stödverksamheten i vid mening. KTH kan här, enligt FHS, vara en naturlig partner framför allt beroende på den geografiska närheten. Några specifika områden för sådan samverkan skulle enligt FHS kunna vara IT (särskilt drift), antagning, personal- och ekonomifunktionerna. Samverkan inom dessa områden kan ske i olika former, de följer naturligt vid inordning men kan också i viss utsträckning realiseras i andra samverkansformer. Hänsyn måste dock, enligt FHS, tas till högskolans befintliga relationer till andra (t.ex. de avtal man har med internhyresgäster) samt till de särskilda krav som följer av verksamheten (t.ex. avseende säkerhet och behovet av en protokollsfunktion).⁷⁰

⁶⁹ Möte 2011-02-02

⁷⁰ Möte 2011-02-11

STATSKONTORET

PM

2011-02-16

42

Dnr 2011/29-5

5 Slutsatser

Samverkan mellan lärosäten kan ta sig många uttryck. Om utökad samverkan med andra lärosäten bedöms vara en lämplig väg för FHS finns därför flera samverkansformer att välja bland. Inför ett sådant val bör först syftet med den utökade samverkan beskrivas. Detta har avgörande betydelse för vilken samverkan FHS bör sträva mot, liksom också sannolikt för vilken eller vilka samverkanspartners man bör söka.

Statskontoret har i denna promemoria enbart studerat huruvida en utökad samverkan med KTH är möjlig, inte om det är det mest lämpliga alternativet för FHS. I syfte att konkretisera diskussionen och med hänsyn till den tillgängliga tiden har Statskontoret valt att fokusera analysen på ett eventuellt inordnande av FHS i KTH:s organisation. Som framgått av föregående kapitel gör Statskontoret bedömningen att denna form av samverkan är möjlig. FHS verksamhet har en lämplig storlek för detta och det finns en passande bas i form av den grundutbildning som FHS bedriver. Det kan förvisso finnas vissa ”tekniska” svårigheter vid ett inordnande men Statskontoret bedömer – i likhet med såväl KTH som FHS – att det bör gå att hitta lösningar på detta.

Att samverkan i form av ett inordnade bedöms vara möjlig betyder dock inte att detta är den mest lämpliga vägen att realisera en utökad samverkan. Vissa invändningar av mer principiell karaktär skulle kunna resas mot ett inordnande. Framför allt gäller detta den skillnad som råder mellan de två lärosätena avseende ämnesportfölj och i deras respektive profiler avseende forskning och utbildning. Statskontoret har inte underlag för att avgöra om dessa skillnader primärt utgör möjligheter eller svårigheter. Det kan vidare noteras att FHS avser att bedriva ett fortsatt rationaliseringsarbete den närmaste tiden och att det, enligt FHS egen bedömning, återstår mycket arbete med den så kallade akademiseringen av officersutbildningen. Dessa faktorer kan påverka såväl lämpligheten av en inordning, som lärosätenas vilja att gå den vägen.

Ett eventuellt inordnande av FHS i KTH skulle medföra ett antal konsekvenser, primärt för FHS verksamhet. Det handlar t.ex. om nivån på de direkta och indirekta kostnaderna. Generellt finns vissa stordriftsfördelar i lärosätesadministration och det är rimligt att anta att sådana fördelar till viss del skulle kunna realiseras även i fallet FHS/KTH. Det har dock inte varit möjligt för Statskontoret att göra någon bedömning av hur stora besparingar det kan handla om. Vad gäller övriga konsekvenser bedömer Statskontoret att även om FHS inordnas i KTH:s organisation så kommer man i alla fall inledningsvis att fortsatt behöva anslagsmedel för ämnesutveckling som storleksmässigt motsvarar det anslag som idag erhålls från Forsvarsdepartementet. Vidare bedömer Statskontoret att Forsvarsmaktens och MSB:s formella inflytande över FHS verksamhet kommer att minska (men att det

reella inflytandet kommer att vara fortsatt stort) samt att FHS möjligheter att examinera på forskarnivå stärks vid ett inordnande.

Flera av dessa konsekvenser är också aktuella vid andra samverkansformer. T.ex. kan samverkan i administrativa funktioner sänka de indirekta kostnaderna och samarbeten kring enskilda ämnesområden kan, om de är rätt utformade, stärka FHS möjligheter att få examensrätt på forskarnivå. Statskontoret har dock inte närmare studerat dessa möjligheter. Inte heller har Statskontoret studerat möjligheterna för FHS att samverka med andra lärosäten än KTH. Rimligen finns dock också andra lärosäten med vilka samverkan i en eller annan form är möjlig. Det är också tänkbart att det finns andra lärosäten som ur ett FHS-perspektiv skulle passa bättre än just KTH som partner för vissa typer av samverkan.

Det ska slutligen återigen noteras att Statskontoret här enbart har studerat frågan om huruvida en utökad samverkan mellan FHS och KTH är möjlig. En bedömning av lämpligheten i en utökad samverkan, samt vilken form av samverkan och vilket eller vilka lärosäten som i så fall är mest lämpliga, kan bara göras mot ett uttalat och preciserat syfte med en utökad samverkan. Vidare bör också processen för att realisera olika former av samverkan, liksom de risker som ligger i respektive process, vägas in i en sådan lämplighetsbedömning. Dessa frågor har Statskontoret inte behandlat i denna promemoria.

Källor

Muntliga

Bengt Axelsson, Lars Bergström, Berndt Brehmer, FHS	29 nov.
Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU	30 nov.
Åsa Gustafsson, KTH	10 jan.
Peter Gudmundson, Anders Lundgren, KTH	13 jan.
Mats Olofsson, Försvarsmakten	14 jan.
Susanne Odung, KTH	14 jan.
Romulo Enmark, Bengt Axelsson, Berndt Brehmer, FHS	2 feb.
Frédérique Lémery, Max Kesselberg, Mikaela Staaf, Mattias Jennerholm, Utb.dep.	4 feb.
Lars Bergström, Berndt Brehmer, Håkan Lidvall, FHS	7 feb.
Stefan Hermansson, Anders Mhlzen, Maria Axelsson, Försvarsmakten	9 feb.
Bengt Axelsson, Lars Bergström, FHS	11 feb.

Skriftliga

Lagar, förordningar, och regleringsbrev är ej angivna i listan.

Deiaco E. & Melin G. (2008), "Allianser mellan lärosäten – för kvalitetens skull", i *Forska lagom och vara världsbäst. Sverige inför forskningens globala strukturomvandling*, Benner M, Sörlin S (eds), SNS Förlag, 2008.

Försvarsdepartementet (2009), *Remissammanställning för rapporten Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarsmakten* (Fö 2009:A), Fö 2008/3334/MIL

Försvarsdepartementet (2003), *Skolreformutredningens remissammanställning (Ett reformerat skolsystem för Försvarsmakten SOU 1002:43)*, Fö 2002/2733/MIL

Försvarshögskolan (2010a), *Försvarshögskolans årsredovisning 2009*, beslutad 2010-02-12

Försvarshögskolan (2010b), *Fastställd Vision, uppgift och idéförklaring*, FHS 94/2010:5

Försvarshögskolan (2007), *Synpunkter på regeringens proposition 2006/07:64 Högskoleutbildning av officerare m.m.*, Datum 2007-03-20

Försvarshögskolan (odaterad), *Försvarshögskolans utbildningskatalog för 2010-2011*, odaterad

Försvarsmakten (2009), *Strategi för Försvarsmaktens forskning och utveckling (FoU)*, HKV 21 000:52385

Försvarsmakten (2007), *FM synpunkter på regeringens proposition "Högskoleutbildning av officerare m.m."*, HKV 161100:65190

Försvarmakten och Förvarshögskolan (2009), *Försvarmaktens och Förvarshögskolans gemensamma svar på regeringsuppdrag Fö2008/3334/MIL och Fö2009/2163/MIL*, FM beteckning 19 111:67275, FHS beteckning 1140/2009:4

Försvarmakten och Förvarshögskolan (2006a), *Yttrande angående Högskoleverkets rapport om officersutbildningen i Sverige samt Förvarsdepartementets utredning om studiestödsfinansiering*, FM beteckning 19 100:61528, FHS beteckning 88/6:2

Försvarmakten och Förvarshögskolan (2006b), *Yttrande angående Bo Riddarströms rapport om högskoleutbildning av officerare m.m.*, FM beteckning 19 100:78971, FHS beteckning 1397/6:2

Harman, G. (1989), *The Dawkins Reconstruction of Australian Higher Education*, Higher Education Policy, Vol. 2, No. 2

Högskoleverket (2009), *Högskoleverkets prövning av ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett område*, Reg.nr 641-5096-10

Högskoleverket (2006), *Högskoleverkets yttrande över konsultrapport angående högskoleutbildning av officerare*, Reg.nr 13-4599-06

Högskoleverket (2005), *Officersutbildning i Sverige*, Rapport 2005:52 R

Högskoleverket (2003), *Högskoleverkets yttrande över Skolreformutredningens betänkande SOU 2003:43*, Reg.nr 13-2783-03

Kungliga Tekniska Högskolan (2010a), *Årsredovisning 2009*

Kungliga Tekniska Högskolan (2010b), *Förslag till ny arbetsordning, med tillhörande sammanfattning*, internt dokument

Kungliga Tekniska Högskolan (2010c), *Verksamhetsuppdrag till skolan för industriell teknik och management*, internt dokument

Kungliga Tekniska Högskolan (2010d), *Styrgruppens slutsatser och rekommendationer*, Dnr V-2010-0188, Doss 25. Inklusive technopolis group, *KTH School Organisation*

Kungliga Tekniska Högskolan (2010e), *Årsprocessen – styrning, planering, resursfördelning och uppföljning*, PM 2010-05-25, internt dokument

Kungliga Tekniska Högskolan (2007), *Synpunkter på proposition 2006/07:64 Högskoleutbildning av officerare m.m.*, Dnr: V-2007-0364

Lang, D.W. (2002), *A lexicon of inter-institutional cooperation*, Higher Education 44, s 153-183

Mattsson, A-K. (2011), *SUHF-modellen i verkligheten*, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Januari 2011

Organisationskommittén för Linnéuniversitetet (2010), *Slutbetänkande*, daterat 2010-03-31, ställt till Regeringen, Utbildningsdepartementet

Proposition 2009/10:149, *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*

Proposition 2006/07:64, *Högskoleutbildning av officerare m.m.*

Riddarström, B. (2006), *Högskoleutbildning av officerare m.m.*, konsulttrapport, Fö 2006/2664/MIL

Riksrevisionsverket (1998), *Officerarna i försvaret – utbildning, utnyttjande och kompetens*, RRV 1998:47, dnr 23-97-4152

SOU 2003:43, *Ett reformerat skolsystem för Försvarmakten*, Betänkande av Skolreformutredningen

SOU 1998:42, *Försvarmaktsgemensam utbildning för framtida krav*, Slutbetänkande av Utredningen om Försvarmaktens skolsystem

Statskontoret (2010), *KI-modellens tillämpbarhet på forskning och utveckling inom försvarssektorn*, Dnr 2010/221-5

Stigzelius, U. (2010), *KTH:s centrala beslutsorgan görs om*, artikel ur Campi, läst 2010-12-22 på www.kth.se

Stödutredningen (2009), *Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarmakten*, Fö 2009:A.

STATSKONTORET

PM

2011-02-16

48

Dnr 2011/29-5

Bilaga

Statskontorets uppdrag

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

2011-01-28

Fö2010/01/2011/40

Försvarsstrukturkommittén

Fö 2010:01

Jan Segerberg

Telefon: 08-405 46 77

Mobil: 0708-774575

E-post: Jan.Segerberg@defence.ministry.se

Enligt sändlista

STATSKONTORET	
2011-02-07	
Dnr...	2011/29-5
Avd...	4
Sign...	GD

Överenskommelse om att Statskontoret ska biträda
Försvarsstruktur-kommittén med en analys av
samarbetsmöjligheterna mellan Försvars-högskolan och
Kungliga Tekniska Högskolan.

Bakgrund

Allmänt

Försvarsstrukturkommittén har regeringens uppdrag att föreslå hur reduceringar kan genomföras bl.a. av det stöd till Försvarsmakten som Försvarets materielverk (FMV), Försvarshögskolan (FHS) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) lämnar när det gäller forskning och utveckling. Förslagen ska frigöra ekonomiskt utrymme för att göra omställningen till ett mer användbart och tillgängligt insatsförsvar med anställda och kontrakterade soldater och sjömän möjlig, i enlighet med riksdagens beslut (prop. 2008/09:140, bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Kostnadsminskningarna ska uppgå till minst två miljarder kronor årligen jämfört med utfallet 2008. Förslagen ska utgå från Försvarsmaktens behov av stöd för att utföra sina uppgifter.

Kommittén ska i sitt arbete utgå från de förslag som redovisats av den s.k. Stödutredningen i rapporten "Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarsmakten (Fö 2009:A)" samt beakta samtliga remissyttranden över utredningen.

Kommittén ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 april 2011.

Forskning och utveckling

Försvarsstrukturkommittén ska lämna närmare förslag på hur den forskning och utveckling som finansieras via anslagen 1.1 Förbandsverksamhet och beredskap, 1.3 Anskaffning av materiel och

Skicka till: Sändlista Fö2010-01-2011-01_arkiv.doc

Följadresser

Inlämningsadress

Telefonnummer

Telefax

171 33 Stockholm

Erteladressen 20.

08-405 19 10

08-405 19 11

anläggningar, 1.4 Vidmakthållande, avveckling m.m. av materiel och anläggningar samt 1.5 Forskning och teknikutveckling, kan rationaliseras och effektiviseras. Kommittén ska vid utformningen av sina förslag utgå från Försvarmaktens behov, Stödutredningens förslag och remissinstansernas yttranden samt en analys av dagens verksamheter och processer.

Kommittén ska lämna närmare förslag på vilka verksamheter som bör bedrivas med oförändrad eller mindre omfattning, avvecklas, bedrivas av annan myndighet, bedrivas av annan huvudman, eller bedrivas på annat sätt, för att uppnå ökad effektivitet. Kommittén ska i detta sammanhang belysa vilka verksamheter inom Försvarmakten, FMV, FOI och FHS som eventuellt är överlappande.

Kommittén ska även beakta den verksamhet som utförs av FMV, FOI och FHS och till stöd för andra kunder samt föreslå hur detta stöd ska kunna lämnas i framtiden, inom eller utanför den framtida stödstrukturen.

Kommittén ska även beskriva verksamhetsmässiga ekonomiska och personella konsekvenser av föreslagna reduceringar inom forsknings- och utvecklingsområdet.

Uppdraget

Statskontoret biträder Förvarsstrukturkommittén med en övergripande analys och konsekvensbedömning av möjlighet till utökad samverkan mellan FHS och KTH. Uppdraget ska avgränsas enligt följande:

- Statskontorets analys ska huvudsakligen vara av övergripande och principiell karaktär.
- Statskontoret ska inhämta FHS och KTH:s preliminära inställning till utökad samverkan och vilka alternativa möjligheter FHS önskar beskriva.
- Statskontoret ska beskriva hur utökad samverkan med KTH är möjlig, inte om det är det mest lämpliga alternativet.
- Statskontoret ska endast lämna översiktligt förslag och, om möjligt, beräkningar. Möjliga konsekvenser ska också beskrivas översiktligt.
- Samverkansmöjligheter med andra lärosäten kan belysas, men i så fall mycket principiellt.

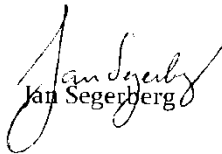
Detta uppdrag har utformats i samråd med FHS.

Under arbetets gång ska avstämning ske mellan Statskontoret och kommittén.

Uppdraget ska redovisas muntligt senast den 4 februari 2011 och i form av en promemoria senast den 18 februari 2011.

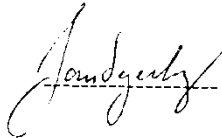
På kommitténs vägnar

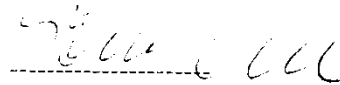

Jan Segerberg

Överenskommelse med ovan angivna lydelse har träffats mellan:

Jan Segerberg
Särskild utredare

Yvonne Gustafsson
Generaldirektör
Statskontoret

Sändlista
Statskontoret

För kännedom
Försvarshögskolan
Tekniska högskolan
Utbildningsdepartementet (Mattias Jennerholm)

Arkiv kommittén

STATSKONTORET

PM

2011-02-16

52

Dnr 2011/29-5